

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

De bortglömda barnen

En rollfokuserad kvalitativ studie om syskonskarors upplevelser av ekonomisk utsatthet

Socionomprogrammet Ht 2007

C-uppsats

Louise Pekkanen och Hanna Gustafsson

Handledare: Pål Wiig

Abstract

Titel: De bortglömda barnen: *En rollfokuserad kvalitativ studie om syskonskarors upplevelser av ekonomisk utsatthet.*

Författare: Louise Pekkanen och Hanna Gustafsson

Nyckelord: syskon, roller, ekonomisk utsatthet

Denna uppsats handlar om tre syskonskarors upplevelser av att ha vuxit upp i en ekonomiskt utsatt familj. Syftet var att ta del av deras upplevelser samt att jämföra upplevelserna syskonen emellan för att se om placeringen i syskonskaran har påverkat deras rollfördelning i subsystemet. I ett sista steg har vi valt att jämföra dessa syskonsystems upplevelser med varandra. För att få ta del av dessa upplevelser använde vi oss av en kvalitativ metod, intervjuer via MSN Messenger. Vi genomförde sex intervjuer med unga vuxna i åldersintervallet 19-33 år. I studien presenteras informanternas upplevelser en och en bl.a. genom citat. Vi valde att genomföra en empirinära studie med fokus på informanternas utsagor. Med hjälp av begrepp ur system- och rollteorin har vi kunnat se skillnader i upplevelsen, rollfördelningen och ansvarskänslan, beroende på vilken position informanterna haft i syskonskaran. Vi tycker att storasyskonen i studien visar på mer ansvarstagande och större förståelse för familjens ekonomiska situation. Ett återkommande tema i småsyskonens berättelser är att de "tilläts vara barn" i större utsträckning än deras äldre syskon. Det som genomsyrar alla våra informanternas berättelser är en slags medvetenhet, redan som litet barn, för hur omständigheterna såg ut. Det är även av vår uppfattning att barnen agerat olika utifrån de olika roller som de har i sina sub- och familjesystem.

Förord

Vi vill börja med att tacka våra informanter för att de så inlevelserikt lät oss ta del av deras egna berättelser om ekonomiskt utsatthet i ett materialistiskt samhälle där pengar är en stor del av vardagen. Att få ta del av dessa berättelser har väckt många känslor kring ämnet barnfattigdom i Sverige, vilket vi inte har fokuserat på i vår studie, men vi vill ändå gärna här i förordet kort belysa våra tankar kring ämnet barnfattigdom.

Vi skulle gärna se att det debatteras mer om barnfattigdomen i Sverige för att öka förståelsen och medvetenheten om dessa bortglömda barn. Efter att få ha tagit del av våra informanters berättelser kan vi konstatera att man som barn i en ekonomiskt utsatt familj utsätts för olika slags påfrestningar från övriga aktörer i samhället och vi syftar då främst på skolan. Att exempelvis inte kunna delta i olika skolaktiviteter på grund av familjens ekonomiska situation, leder till ett ofrivilligt utanförskap, eftersom skolan och samhället i stort utgår från att alla individer har en stabil ekonomi. Vi skulle gärna se att skolan blir helt avgiftsfri, vilket den enligt svensk lag redan idag skall vara. På så sätt skulle den psykiska ohälsan hos dessa barn/ungdomar kunna reduceras avsevärt. Det borde bli en mer medvetenhet om detta i skolan men även i andra forum där barn finns.

Återigen ett stort tack till er informanter som gjorde denna uppsats möjlig. Vi vill även passa på att tacka Sandra Lörnell som gett oss många bra synpunkter när hon kritiskt granskat vår uppsats. Våra nära och kära skall också ha en stor eloge för att ha stått ut med allt åltande under uppsatsen gång. Till sist vill vi tacka varandra för ett gott samarbete där vi kunnat komplettera varandra på ett ypperligt sätt. Tack Louise, tack Hanna.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1-2
1.1 Förförståelse och hypoteser	1
1.2 Syfte och frågeställningar	1
1.3 Centrala begrepp	2
1.3.1 Begreppsdefinition	2
2. Metod	2-6
2.1 Val av forskningsmetod	2
2.2 Val av vetenskaplig position	2-3
2.3 Genomförande	3
2.3.1 Urval	3
2.3.2 Intervjuguide	3
2.3.3 Intervjugenomförande	3
2.4 Litteraturinsamling	3-4
2.5 Teori	4
2.6 Empiri	4
2.7 Analysresultat	4
2.8 Validitet, reliabilitet, generaliserbarhet	4-5
2.9 Etisk diskussion	5-6
3. Teoretiska utgångspunkter	7-9
3.1 Rollteori	7
3.2 Systemteori	8-9
4. Bakgrund och Tidigare forskning	10-12
4.1 Fattigdom	10
4.2 Krisen under 90-talet	10-11
4.3 Tidigare upplevelser	11-12
5. Empiri och Analysresultat	13-31
5.1 Presentation av intervjupersonerna	13
5.2 Tyler	13-15
5.2.1 Analys, Tyler	15
5.3 Sara	15-18
5.3.1 Analys, Sara	18
5.4 Analys av syskongrupp 1 (Tyler och Sara)	18
5.5 Nina	19-21
5.5.1 Analys, Nina	21
5.6 Una	21-23
5.6.1 Analys, Una	23-24
5.7 Analys syskongrupp 2 (Nina och Una)	24

5.8 Emma	24-26
5.8.1 Analys, Emma	26
5.9 Lotta	27-28
5.9.1 Analys, Lotta	28-29
5.10 Analys av syskongrupp 3 (Emma och Lotta).....	29
5.11 Analys av samtliga syskongrupper	29-31
6. Diskussion	32-33
7. Referenslista.....	34-35
8. Bilagor	36-38

1. Inledning

År 2004 levde 252 000 barn i Sverige i en familj som var ekonomiskt utsatt, det vill säga cirka 13 procent av alla barn i Sverige. Under mitten av 90- talet var denna siffra uppe i 22,3 procent (Salonen 2006b). Barn som har utländsk bakgrund eller vuxit upp med en ensamstående förälder löper större risk att hamna i fattigdom (Rädda barnen 2002). Begreppet fattigdom har två dimensioner, absolut och relativ fattigdom. Vi har valt att fokusera på relativ fattigdom. Begreppet relativ fattigdom ser till skillnader mellan olika individer och grupper i ett samhälle. Det relativa fattigdomsbegreppet speglar individens *upplevelse* av sin fattigdom, vilket är det som vi i denna uppsats fokuserat på. Vi tänker oss följande problemformulering. Att ha vuxit upp i en ekonomiskt utsatt familj påverkar ett barn på olika sätt och nivåer. Bara att vara en del av en familj påverkar och formar oss som individer. Vad händer när familjroller påverkas av andra yttre samhällsliga faktorer? Hur påverkas rollfördelningen i syskonskaran när familjen får utstå påfrestningar på grund av ekonomin, vad finns det för olika upplevelser av denna kollision?

1.1 Förförståelse och hypotes

Vi tänker att barn som vuxit upp i en ekonomiskt utsatt familj påverkas på olika sätt. Vi tror att denna situation gör att dessa barn på olika sätt påverkas både fysiskt och psykiskt genom att de på olika sätt fått avstå från aktiviteter och materiella ting under sin uppväxt. Vår förförståelse har sett olika ut då en av oss haft mer kunskap kring ämnet och den andra stått mer neutral inför temat ekonomiskt utsatthet. Vi är medvetna om vår förförståelse och att den till viss grad påverkar vår uppsats. Vår hypotes är att individernas upplevelser är olika beroende på positionen i syskonskaran. Vidare är vår hypotes är att de äldre syskonen är mer insatta och tar större ansvar för familjens ekonomiska situation än vad de som är yngre i skaran får göra. Vår tanke är att barnen anpassar sig och intar en specifik roll beroende på familjesituationen.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår uppsats är att belysa några barn och ungdomars *upplevelser* av att ha vuxit upp i en ekonomiskt utsatt familj. Fokus skall ligga på individens upplevelse i relation till, dels det egna subsystemet, men även i relation till andra subsystem med liknade erfarenheter. Finns det likheter mellan olika berättelser? Kan man se olika grad av ansvarstagande beroende på placering i syskonskaran?

Vi har valt att utgå från fyra olika frågeställningar:

1. Vad har ”unga vuxna” för upplevelser av och syn på att ha växt upp i en familj under ekonomiskt utsatta förhållanden?
2. Vad skiljer upplevelserna åt mellan syskonen i en familj?
3. Har placeringen i syskonskaran påverkat deras rollfördelning i subsystemet?
4. Vad finns det för likheter och skillnader mellan olika syskons upplevelser i jämförelse med andra syskongrupper som deltar i studien?

1.3 Centrala begrepp

Innan undersökningen genomförs är det viktigt att ta fram de begrepp som bäst beskriver vad undersökningen handlar om samt att definiera dessa begrepp för att undvika missförstånd eller feltolkningar vid resultatrapporteringen.

Begrepp som vi valt att definiera är *barn, roller, subsystem, ekonomisk utsatthet, relativ fattigdom*.

1.3.1 Begreppsdefinition

Barn: Barn är en individ som är 0-18 år (Pettersson, Sävström 2006).

Roller: Människor antar olika roller i sociala sammanhang. Du har ett antal olika roller inom det egna sociala nätverket precis som du har utanför det (Trost, Levin 2004).

Subsystem: Ett subsystem är en grupp av individer inom ett större system, exempelvis en familj. Ett subsystem inom familjesystemet kan exempelvis vara en syskongrupp (Öquist 2003).

Ekonomisk utsatthet: Vi har valt att använda oss av den definition som en av våra informanter gav, följande:

”- Ekonomisk utsatthet är när man måste begränsa sig till en nivå i sitt liv där det börjar få psykiska, fysiska eller sociala effekter som blir långvariga eller i vissa fall även kan orsaka trauman...”

Relativ fattigdom: Det relativa fattigdomsbegreppet är ofta fruktbart eftersom det bättre speglar individens upplevelse av sin fattigdom (Wikipedia).

2. Metod

2.1 Val av forskningsmetod

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ forskningsintervju via MSN Messenger. MSN är ett klientprogram för direktmeddelanden utvecklat av Microsoft och via detta program är det möjligt att chatta via nätet i enskilda loggrum (Wikipedia). Nätet kan ses som ett bra verktyg för att få kontakt med informanter och via interaktiva webbchattar kan man på ett effektivt sätt utföra intervjuer i realtid (Daneback, Månsson, 2007). Kvalitativa intervjuer är en metod som ger beskrivande data om upplevelser rörande individen (Larsson m.fl. 2005). Därför anser vi att det är denna metod som är bäst lämpad vid vår studie som är en så kallad ”upplevelsestudie”. Med hjälp av denna metod kan vi få ta del av många personers upplevelser om ett specifikt ämne och försöka förstå innebörden av vad den intervjuade meddelar (Kvale 1997).

2.2 Val av vetenskaplig position

Vid tolkningen av vårt kommande material kommer vi delvis att utgå från hermeneutiken. I hermeneutiken är tolkningen central och forskaren får utrymme att fritt tolka resultatet (Wikipedia). Därför möter vi aldrig världen förutsättningslöst (Gilje, Grimen 1993). Även vi har vissa förutfattade meningar eller hypoteser om ämnet vi skall undersöka. Utifrån den hermeneutiska cirkeln, att se samband mellan det vi skall tolka, förförståelsen och

sammanhanget, kan vi inta en medveten växling mellan delar och helheten av intervjun vilket ger oss en djupare förståelse av intervjumaterialet (Gilje, Grimen 1993).

2.3 Genomförande

2.3.1 Urval

Vi sökte informanter genom att sätta upp anslag på Göteborgs Universitets olika institutioner samt socialkontor runt om i Göteborg och Skövde. Ett mail till alla studerande vid socionomprogrammet skickades även ut. Det vi sökte var personer mellan 20-30 år som växt upp tillsammans med syskon i en ekonomiskt utsatt familj (se bilaga nr 1). Vi valde att sätta minimiåldern 20 år för att vi tänker att yngre personer än 20 kanske inte har en lika klar bild av hur familjens ekonomi såg under 90-talets Sverige, då antalet fattiga barn ökade (Björkman 2002). Om informanterna vore äldre än 30 år är risken att de har flyttat hemifrån och hade egna hushåll under denna period. I denna åldersintervall är Internet ett vanligt förekommande kommunikationssätt vilket är en av grunderna till vårt val av intervjumetod (Sveningsson m.fl. 2003). Vi har i urvalsprocessen ej valt att ta hänsyn till faktorer som kön eller etniskt ursprung. Vi fick åtta informanter som anmälde sitt intresse. Två syskonskaror rekryterades via universitetet, den tredje via kontakter. I två av syskongrupperna har vi valt att ta med en individ som är 33 år och en som är 19, trots att vi egentligen sökte personer mellan 20-30 år.

2.3.2 Intervjuguide

Vi har valt att använda oss av den allmänna intervjuguiden där man fokuserar på olika teman och frågor som berör olika områden. Frågorna är formulerade så att de kan kopplas till vår problemformulering (Larsson 2005). Vi har valt att använda oss av en halvstrukturerad intervjuguide som innehåller öppna frågor som är baserade på vår frågeställning (se bilaga nr 3). Denna form av intervju ger oss möjlighet att själva kunna ställa följdfrågor beroende på vad respondenten svarar under intervjun. Eftersom det handlar om upplevelser tycker vi att det är viktigt att kunna gå ifrån en helt styrd intervjuguide. En annan aspekt med halvstrukturerade intervjuer är att vi kan få ta del av mer unika berättelser från varje person (Kvale 1997). Hade vi haft en helt ostrukturerad intervju finns risken att våra frågeställningar inte blivit besvarade.

2.3.3 Intervjugenomförande

Vi genomförde våra intervjuer via MSN. Tack vare att vi använde oss av denna metod fick vi all information transkriberad med en gång genom att spara de konversationer vi hade med informanterna. På så sätt ökar tillförlitligheten genom att vi inte tappar ord eller omtolkar deras svar vid en transkribering. Intervjuerna tog mellan 1-2 timmar. Vi informerade våra informanter innan intervjun att ta god tid på sig att svara och inte känna press på att kunna leverera snabba svar. Detta för att undvika att informanterna skulle känna sig stressade vid intervjutillfället. Vi genomförde en intervju i taget efter inbokade tider med informanterna.

2.4 Litteraturinsamling

Vår litteratursökning har främst skett via Internet. Vi har med hjälp av sökmotorer på b la. kurs- och tidningsbiblioteket och Skövdes bibliotek, sökt efter relevanta böcker. Vi har även beställt en FoU rapport från Lidingö Stad via Internet. Vi har besökt ett antal hemsidor

exempelvis Rädda barnens hemsida, FN:s hemsida och Socialstyrelsens. Utifrån dessa sidor har vi hittat information och böcker som vi sedan har lånat. Via söksidor som Eniro och Wikipedia har vi sökt utifrån sökorden: *unga vuxna, syskon, syskolroller, systemteori, subsystem, försörjningsstöd, barnfattigdom, fattiga, ekonomisk utsatthet*. Vi har under informationssökandet via Internet haft ett kritiskt förhållningssätt, eftersom vi vet att exempelvis Wikipedia inte alltid kan ses som en tillförlitlig källa.

2.5 Teori

Vår teoridel består av utvalda begrepp ur systemteorin och rollteorin dessa begrepp är valda utifrån vårt arbete med empirin. Vi har låtit empirin dominera och utifrån den valt våra teorier och begrepp. Vi är även medvetna om att våra hypoteser kan ses som en form av teori eftersom våra hypoteser har påverkat resultatet.

2.6 Empiri

Vi har valt att skriva vår uppsats empirinära, vilket innebär att fokus legat på empirin under arbetets gång (Widerberg 2007). Genom denna metod har våra interjuver fått ett stort utrymme i vår uppsats vilket vi är fullt medvetna om. Vi har valt att börja vår empiridel med en tabell som presenterar våra intervjupersoner. Vidare redogörs för informanternas upplevelser som är resultatet av vår första frågeställning. I empiridelen kan du följa intervjuerna var och en för sig. Vi har valt att använda oss av en del intervjuцитat för att texten skall bli mer levande (Kvale 1997). Vi har valt att inte gå in och ändra intervjuцитaten. Intervjupresentationen är uppdelad under sju olika teman; familjebakgrund, ekonomisk definition, tidsperspektiv, skola, fritid, familj och syskonperspektiv.

2.7 Analysresultat

Strukturen för vår analys har sett ut på följande sätt. Vi har valt att genomföra tre olika analyssteg, en analys efter varje intervjupresentation, en analys för varje syskonpar och avslutningsvis en analys av alla interjuver tillsammans. Denna metod har vi valt för att förtydliga vår analys och för att kunna koppla analysen till vår frågeställning. I och med denna struktur är vår empiridel och analysdel sammankopplad (Kvale 1997/Larsson 2005). I dessa analyser har vi valt att koppla empiri till teori. Rollteorin är en genomgående teori som förstärks med hjälp av begrepp från systemteorin. Begreppen har vi belyst och applicerat utifrån vårt empiriska material. Vi har alltså först tagit del av vår empiri och sedan anpassat analysen därefter. Vi har fokuserat på att se mönster utifrån de teman empiridelen belyser. Därefter har vi sedan gjort jämförelser för att skapa kontraster (Kvale 1997). Vi har tolka vårt empiriska material, med tolkning menar vi att försöka se variationer och likheter i informanternas berättelser (Sjöberg 2006).

2.8 Validitet, reliabilitet, generaliserbarhet

Inom forskning är det viktigt att reflektera över begreppen validitet, reliabilitet och generaliserbarhet vid resultat och analys. Validitet handlar om att man verkligen undersöker det man skall undersöka. Vi anser att vi har fokuserat på det vi vill undersöka utifrån vår frågeställning och vi tycker att vi använt oss av rätt mätmetod. Vi tycker oss ha intervjuat rätt personer för att få fram den empirin vi behövde för att bygga vår uppsats (Svenning 2003/Kvale 1997).

Eftersom vår undersökning är av kvalitativ art är möjligheten att generalisera resultaten begränsad i och med att det krävs ett större antal informanter för att generalisera. Istället för generalisering brukar man inom kvalitativa undersökningar tala om extrapolering, vilket innebär att man gör mer försiktiga uttalanden om hur resultaten kan appliceras på liknande situationer. I vår undersökning är det mer relevant att använda extrapolering (Larsson 2005).

Flera problem kunde ha uppstått längs vägen av skivandet av denna uppsats. Ett, och för oss det största problemet, var att få personer anmälde sitt intresse. Det har varit svårt för oss att dra generaliserande slutsatser på grund av för litet deltagande (Kvale 1997). Reliabilitet innebär kortfattat att "mätningarna" man har gjort är korrekta. För att kontrollera reliabiliteten kan man göra olika tester t ex test-retest metoden som innebär att man frågar samma personer samma frågor fast vid olika tillfällen (Thurén 1996). Med andra ord, att göra intervjun vid två tillfällen för att undersöka om man får samma svar. Vi har under vår uppsats valt att inte göra en sådan kontroll, däremot har vi testat vår intervjumall vid två olika tillfällen för att undersöka om frågorna kan tolkas på olika sätt.

2.9 Etisk diskussion

Genom att utföra intervjuerna via internet blir personen mer anonym, vilket kan leda till att informanten känner sig mer trygg i situationen och kan känna sig öppen att berätta fritt om saker annars skulle kunna vara svåra att berätta om. Det som kan vara till en nackdel att använda sig av Internetintervjuer är att man inte kan vara helt säker på att personen man intervjuar är den person som han/hon utger sig för att vara. Detta kan dock lösas genom att man använder sig av en webbkamera eller en stillbild. Forskning visar dock att människor inte alls ljugar om sin identitet i den omfattning man kunnat befara (Daneback, Månsson 2007). Andra etiska överväganden vi gjort är att tänka över eventuella konsekvenser som intervjun kan ge. I vår undersökning skulle en eventuell konsekvens kunna vara att intervjun väcker mycket känslor. Vi har utformat frågorna så att de inte på något sätt skall kännas kränkande. Internet kan vara bra att använda för att förhindra viss maktsymmetri. Här kan man föra en mer avspänd intervju där personen i fråga får mer tid till att tänka igenom sitt svar och formulera det i text. På så sätt kan personen känna sig mindre stressad och besvärad över situationen som vid en vanlig intervju. Via MSN kan personen själv ta en paus eller avsluta intervjun vilket ökar hans kontroll och makt (Kvale 1997).

Under en intervjustudie som denna finns det olika etiska frågor som kommer upp, det som Kvale (1997) kallar för de sju etiska forskningsstadierna. De olika stadierna är tematisering, planering, intervjusituation, utskrift, analys, verifiering och rapportering. Med dessa punkter kan man planera och sedan genomföra en intervjuundersökning och sedan vara säker på att man som forskare tagit hänsyn till saker som syfte, etik och vad man sedan vill få ut av sin forskning. En annan forskarettisk diskussion är hur materialet/empirin skall tolkas. Det skall analyseras, hur mycket skall de intervjuade få vara med och bestämma om hur tolkningen av intervjun skall göras alls (Kvale 1997)? Vi har valt att inte låta informanterna vara med och utforma hur intervjuerna presenteras. Detta för att vi själva skall kunna ha frihet att tolka utan påverkan. Vi har även tagit del av tre olika forskningsetiska huvudkrav som är viktiga under uppsatsskrivandet.

Informationskravet: Innan själva intervjun är det viktigt att informanten skall få ta del av information som rör undersökning. Denna information mailade vi informanterna innan intervjun. I informationsbladet (se bilaga nr 2) informerade vi om hur själva undersökningen i sig skulle komma att gå till väga. Ett dilemma med ett sådant utskick kan dock vara att man ger för mycket information vilket kan påverka informantens svar. Viss information kan ändå vara bra för att informanten skall känna sig trygg i intervjusituationen (Daneback, Månsson 2007).

Samtyckekravet: I informationsbladet berörde vi även samtycket vilket innebär att informanten ger samtycke till att delta i undersökningen utifrån den information de fått. Vi meddelade även att det var helt frivilligt att delta (Kvale 1997).

Konfidentialitetskravet: Informanten fick också information om att hans/hennes svar kommer att behandlas konfidentiellt för att skydda hans/hennes identitet. Informanten fick själv bestämma sitt alias i uppsatsen (Kvale 1997). Vi valde att informanterna själva skulle få välja ett alias för att eliminera vår påverkan av val av namn. Vi har även valt att i de fall familjerna är från Göteborg, plocka bort stadsdelarna de kommer ifrån för att skydda deras identitet.

3. Teoretiska utgångspunkter

3.1 Rollteori

Rollteorin har sitt ursprung i sociologin och består av olika antaganden som sedan tillsammans bildar ett nätverk. Det mest centrala begreppet är *rollbegreppet*. Inom rollteorin har begreppen position, förväntningar, roll och beteende centrala roller (Trost, Levin 2004). Människor antar olika roller i sociala sammanhang. Du har ett antal olika roller inom det egna sociala nätverket precis som du har utanför det. Det kan exempelvis handla om att man som kvinna exempelvis kan ha en roll som yrkesutövande, mamma, hustru, kollega o.s.v. I rollteorin existerar människan utan egenskaper och eftersom vi skall kunna hantera olika situationer har man inom rollteorin valt att relatera till psykoanalysen (Jeffmar 1987). Med detta menas att de olika roller som vi har i vårt dagliga liv kan ses som olika aspekter av självet, vi delar upp självet för att kunna anta alla dessa olika roller. Med hjälp av de förväntningar som vår omgivning har på oss skapar och formar vi dessa roller för att kunna anpassa vårt beteende (Trost, Levin 2004). Detta är en förutsättning för att vi människor skall kunna finnas i olika sociala sammanhang. Med alla dessa olika roller som vi människor antar finns det naturligtvis utrymme för rollkonflikter. Det handlar om att vi inte lyckas leva upp till de roller som föreskrivs oss och de förväntningar som finns på oss som individer. Det kan vara svårt att förena vissa roller med varandra, roller som helt enkelt inte är förenliga med varandra (Jeffmar 1987).

Människor bildar grupper, naturliga eller sammansatta. I dessa grupper bildas vissa förväntningar på de enskilda medlemmarna, så kallad symbolisk interaktionism. Var och en av medlemmarna har en position och utifrån det skapas förväntningar från gruppen på vissa egenskaper hos individen (Trost, Levin 2004). I en naturlig grupp, som en familj, kan det handla om att en förälder har rollen som ansvarstagande och omsorgsgivande. I en syskonskara kan det handla om att äldsta syskonet har en roll där han/hon förväntas agera utifrån ett visst mönster. Han/hon kan förväntas vara mer ansvarstagande än sina yngre syskon och därför anta den rollen, just för att det förväntas av han/henne att göra så.

Trost och Levin (2004) sammanfattar hela detta interaktionistiska rolltagandet såhär:

- a) Individen har en given *position* i gruppen
- b) Individen varseblir (medvetet eller omedvetet) *förväntningar* riktade mot sig i denna givna position
- c) Detta skapar en *process* hos individen
- d) Processen är en *roll*
- e) Processen leder sedan till att individen betar sig på ett eller annat sätt i förhållande till rollen, inte alls nödvändigtvis så att individen följer förväntningarna riktade mot positionen.

(Trost, Levin 2004 s.151)

Det är i interaktion med andra som vi skapar vår identitet och våra roller. Vissa positioner är till och med beroende av varandra för att ens kunna finnas till, exempelvis barn och föräldrar. Våra roller skapas i interaktion med andra (Trost, Levin 2004).

3.2 Systemteori

Grunden i systemteori är att ett "system", vilket kan vara både levande och fysikaliskt, består av en uppsättning komponenter eller delar som ömsesidigt påverkar varandra (Forsberg, Wallmark 2002). Med systemteori antar vi ett visst synsätt på världen där största fokus ligger på relationer, mönster och sammanhang (Öquist 2003). Enligt systemteorin utvecklas en person och hans identitet genom samspel med andra. Inom olika sociala delsystem påverkas vi på olika sätt exempelvis inom familjen, skolan eller kompiskretsen (Forsberg, Wallmark 2002). Man kan se systemen från en hierarkisk struktur och på så sätt ingår ett system i ett större system. Om vi ser till familjen ingår familjen i en släkt vilket kan ses som ett överordnandesystem. I familjen finns i sin tur också delsystem i form av syskonsystem och föräldrasystem (Lundsbye 2000).

Cirkulär kausalitet

Förändringar i ett familjesystem påverkar individen som i sin tur påverkar hela familjesystemet. Familjen utgör alltså en helhet där alla delar påverkar varandra, relationerna mellan dess delsystem blir därför viktiga (Lundsbye 2000). Detta kallas cirkulär kausalitet. Cirkulär kausalitet kännetecknas av att familjemedlemmarna i en familj påverkar varandra utifrån en cirkel. Person A påverkar person B som i sin tur påverkar person C som sedan påverkar person A. Alla individer påverkar varandra på ett eller annat sätt (Öquist 2003). Ett exempel på en förändring som påverkar familjen kan vara då en familjemedlem blir arbetslös eller sjukskriven (Forsberg, Wallmark 2002).

Homeostas

Alla system strävar efter ett visst jämviktsläge, man söker efter stabilitet vilket inom systemteorin kallas homeostas. En familj med homeostas skulle kunna vara en familj där alla trivs och är nöjda med sin tillvaro. För att skapa denna homeostas finns i alla familjer regler. I en familj finns olika slags regler alltifrån outtalade informella regler, som finns där men som ingen nämner, till öppet uttalade formella regler exempelvis att barnen skall vara hemma en viss tid. Levande system har olika gränser det kan vara i form av öppna, slutna, rigida och klara gränser. Gränserna skyddar systemets inre organisering, exempelvis delsystemens funktioner och visar vilka som hör till vilket system. Inom familjesystemet är det viktigt med inre gränser för att skilja mellan barn- och föräldrasubsystemet (Forsberg, Wallmark 2002).

Termostatfunktioner

För att vidmakthålla homeostas i en familj finns också olika så kallade termostatfunktioner. Dessa funktioner fungerar ungefär som ett värmesystem, när gränser överskrids i en familj slår termostaten ut vissa signaler för att upprätthålla stabilitet. Ett exempel på detta kan vara att ett barn visar ett visst beteende för att avleda att föräldrarna står i en konflikt. Alltså när något i en familj händer kan en av personerna i systemet anta en viss roll eller ett visst beteende för att avleda händelsen. En annan termostatfunktion är att undvika att prata om det som är jobbigt trots att alla är medvetna om situationen (Forsberg, Wallmark 2002).

Subsystem

Som vi redan nämnt kan en familj bestå av delsystem, sådana system kallas för subsystem. I en familj kan ett subsystem vara en dyad eller triad alltså bestå av två eller tre personer (Forsberg, Wallmark 2002). Ett subsystem har specifika funktioner och ställer specifika krav på medlemmarna i en familj. Det vi har valt att fokusera på är syskon som subsystem. En individ i ett syskonsubsystem måste ständigt anpassa sig inför de yttre och inre krav som ställs på personen. Enskilda familjemedlemmar styrs av hela familjens sätt att agera och dess egenskaper kan beskrivas genom att se till personen i sitt sammanhang (Lundsbye 2000). Individen står inför en ständig förändring och utvecklas genom sin omgivning. I ett syskonsubsystem kan därför individen anta en specifik roll och uppvisa vissa mönster beroende på sin position i systemet (Öquist 2003).

4. Bakgrund och Tidigare forskning

4.1 Fattigdom

Människor som är fattiga är personer som på grund av deras ekonomiska situation är begränsade i deras frihet (Pierson, Castles 2006). När man talar om fattigdom är det främst två olika indelningar som används, absolut och relativ fattigdom. Absolut fattigdom definieras som en dagsinkomst som understiger 1 US - dollar (Wikipedia). Detta fattigdomsbegrepp används mest frekvent när man talar om länder där svält och fattigdom är stora samhällsfrågor. Relativ fattigdom ser mer till hur ekonomin ser ut i förhållande till andra grupper och individer i samhället (Wikipedia.) Det är mer av ett upplevelsebegrepp och kan appliceras på konsumtionssamhällen som exempelvis Sverige. I ett konsumtionssamhälle är det lätt att vissa grupper hamnar utanför den sociala gemenskapen då medel inte finns för att kunna delta på lika villkor (Salonen 2006a). Det finns en rad olika definitioner på vad gränsen går för fattigdom. EU har en inkomstbaserad definition där de drar en gräns för fattigdom vid 50 (i vissa fall 60) procent av landets medianinkomst (Rädda barnen 2002). En minimumnivå som vi i Sverige ofta använder oss av är gränsen för socialbidragsnormen. Detta är dock ett omdiskuterat sätt att mäta fattigdom eftersom variablerna varierar och att normen är baserad på politiska beslut och kan därför ändras beroende på låg eller högkonjunktur (Rädda Barnen 2002). För att benämna de grupper som ligger under dessa nivåer används begrepp som *barnfattigdom*, *ekonomiskt fattiga hushåll*, *ekonomiskt fattiga och barn i fattiga hushåll*.

Eftersom vår uppsats är baserad på upplevelsen av fattigdom har vi inte haft något intresse av att mäta huruvida dessa barn och ungdomars familjer faller under någon av dessa fattigdomsmätningar, utan vi vill framhålla begreppet relativ fattigdom, som vi anser ger en helhetsupplevelse av känslan att inte ha tillräckliga medel för att kunna känna sig som "andra". Vi kommer att använda begreppet ekonomisk utsatthet i vår uppsats för att vi tycker att det kan innefatta olika definitioner av att inte ha tillräckliga medel för sin försörjning och sitt leverne i övrigt.

4.2 Krisen under 90-talet

1990-talet förknippas med hög arbetslöshet, demografiska förändringar, minskat barnafödande och ökande antal äldre i samhället. Det infördes tuffare villkor för dem som sökte bidrag. Alla dessa faktorer påverkade Sveriges ekonomi. Landet hade nu låg inflation. 90-tals krisen drabbade vissa grupper i samhället mer än andra, exempelvis barn, ungdomar och invandrare. Barn tillhör oavsett kategorisering den grupp som det anses slås hårdast mot vid större ekonomiska kriser. Andelen fattiga barn ökade drastiskt under 1990-talet i Sverige för att sedan sjunka något fram till början av 2000-talet. Ångest och stress ökade bland ungdomar under 90-talet i Sverige och många av flyktingarna som kom på 90-talet fick försörja sig genom socialbidrag (Björkman 2002).

När man talar om ekonomisk utsatthet är det främst två grupper som löper större risk att hamna i denna kategorisering. Det är barn och ungdomar med utländsk bakgrund (födda utomlands eller minst en utlandsfödd förälder) samt barn som växer upp med en ensamstående förälder. Det är fyra gånger vanligare att ett barn med utländsk bakgrund lever i ett ekonomiskt fattigt hushåll, som att ett barn med svensk bakgrund gör det. Det är

ett stort spann inom gruppen utlandsfödda men siffror från Rädda Barnen visar att 25 procent av de fattiga familjer som finns i Sverige är familjer där ena föräldern är utlandsfödd motsvarande 40 procent om båda föräldrarna är födda i utlandet. Barnfattigdomen är dock som störst i de nyanlända familjerna (som har varit i Sverige i mindre än två år), där är barnfattigdomen beräknad till 67,1 procent (Salonen 2006b). Under 90-talet kom det stora flyktingströmmar till Sverige, främst från forna Jugoslavien men även från andra delar av Europa och Norden. Många av flyktingarna hade svårt att få ett arbete i Sverige vilket ledde till att många invandrare fick försörja sig genom socialbidrag. Arbetslösheten drabbade de som var födda utomlands värre än de som var svenskfödda. Socialbidragstagandet ökade i Sverige både för invandrare och svenskar under denna tid, 40 % av de utrikesfödda år 1994 var beroende av socialbidrag. Många invandrare får lägre lön än svenskar vilket leder till att de får en sämre ekonomisk situation. Forskning visar att barn till utrikes födda som har större risk att hamna i socialbidragstagande än vad inrikesfödda har (Björkman 2002). Den andra grupp som anses vara mest utsatt är barn till ensamstående föräldrar. Fem av sex av dessa barn lever med en ensamstående mamma (Salonen 2006b). Vart tredje barn som växte upp med en ensamstående förälder under 90- talet var ekonomiskt utsatt. Denna siffra är i början av 2000- talet något större, man räknar med att det rör sig om cirka 11 000 fler barn än under 90- talet. År 2003 utgör barn som växer upp med en ensamstående förälder ungefär hälften av alla ekonomiskt utsatta barn i Sverige (Salonen 2006a).

4.3 Tidigare upplevelser

I rapporten *"Några ungdomars erfarenheter av att växa upp med försörjningsstöd"* kan man läsa om unga vuxnas erfarenheter av att leva med försörjningsstöd under uppväxten. För oss är denna rapport relevant i vissa avseenden. Vi kan se vissa likheter på det område som de undersöker och det område vi fokuserar på. De har intervjuat 7 personer mellan 18-29 år som levt med försörjningsstöd mellan 1-10 år. I vår uppsats fokuserar vi ej på försörjningsstöd utan på ekonomisk utsatthet vilket för oss inte behöver innebära att man levt med bistånd från socialtjänsten. Vi har valt ut vissa delar av deras resultat som är relevant för vår uppsats. Rapporten visar att de intervjuade inte fått sina behov tillgodosedda med tanke på mat, kläder och fritidsaktiviteter. Vissa av dem har aldrig åkt på semester på grund av ekonomiska skäl. En del har fått gå med gymnastikskor på vintern. Några av dem berättar också att de inte kunde utöva de aktiviteter de ville exempelvis åka och bada med kompisarna. I skolan nämner någon en av informanterna att hon blev mobbad för sin situation. Andra berättar att man inte kunde tillhöra de populära i skolan. Rapporten visar att vissa av informanterna varit insatta i familjens ekonomiska situation. De berättar då att de avstått från att köpa vissa saker och tagit mer ansvar vilket kunde vara genom att man inte tjata om saker som man egentligen önskade sig. Det visade sig också att det i vissa familjer var de äldre i en syskonskara som var mer insatta i ekonomin än de yngre (Pettersson, Sävström 2006).

I boken *"Dåligt ställt – Barns röster om ekonomisk utsatthet"* kan man läsa om några barns röster om hur det är att leva under ekonomiskt utsatta förhållanden. Barnen berättar att de aldrig fått åka på semester, att de inte kunde följa med sina kompisar på alla aktiviteter eller att de bär kläder som inte är lika fina som andras. Barnen i boken har ofta tagit stort ansvar för sina föräldrar, de har undvikit att prata om hur de mår och känner över att de inte kan

göra som andra barn som har det bättre ställt. Andra resultat i boken visar att vissa barn med invandrabakgrund menar att man inte kan prata om fattigdom i Sverige. De har själva växt upp eller mött fattigdom i deras ursprungsländer och menar att man inte skall klaga i Sverige, man ställer upp för varandra genom att ge till dem som behöver (Lytsy 2004).

5. Empiri och Analysresultat

5.1 Presentation av intervjupersonerna

Namn*	Ålder	Antal syskon	Placering i syskonskaran	Etniskt ursprung	Uppväxt land
Tyler	24	1	Storebror	Iranier/Svensk	Iran/Sverige
Sara	19	1	Lillasyster	Iranier/Svensk	Sverige
Nina	24	2	Storasyster	Svensk/Bosnier	Bosnien/Sverige
Una	23	2	Mellansyster	Svensk/Bosnier	Bosnien/Sverige
Emma	33	2	Mellansyster	Svensk	Sverige
Lotta	26	2	Lillasyster	Svensk	Sverige

*Informanterna har själva valt sitt alias

5.2 Tyler

Familjebakgrund

Tyler har vuxit upp med sin mamma, pappa och lillasyster Sara, även hon deltar i studien. Tyler kom till Sverige med sin mamma och pappa i mitten av 80-talet, han var då 2 år. I Sverige har sedan mormor, morbror och farbror med familjer funnits. Tyler har under största delen av sin uppväxt bott i Göteborg. Andra viktiga vuxna i Tylers liv har varit en grundskolelärare som Tyler beskriver alltid höll honom om ryggen och en gymnasielärare som han på senare år har utvecklat en nära vänskapsrelation till. När Tyler var liten umgicks han ofta i gäng eller ensam. Han säger själv att han alltid varit lite utav en ensamvarg, men att han alltid känt stöd och kärlek från nära omgivning.

Ekonomisk definition

Tylers definition av ekonomisk utsatthet:

”- Ekonomisk utsatthet är när man måste begränsa sig till en nivå i sitt liv där det börjar få psykiska, fysiska eller sociala effekter som blir långvariga eller i vissa fall även kan orsaka trauman/.../andra delar av ekonomisk utsatthet är när du som sexåring har insyn i dina föräldrars ekonomi så pass mycket att du vet vilka datum som räkningarna betalas, vad saker och ting kostar och du skriver olika versioner av önskelistan vid jul, en du behåller själv och en kompromissad till föräldrarna för att de inte ska bli ledsna”

Tidsperspektiv

Tyler beskriver familjens situation som att de har haft ekonomiska svårigheter åren mellan 1985-98. Efter 1998 upplevde Tyler att familjens situation förändrades till det bättre.

Skola

Tyler beskriver att den ekonomiska situationen hemma påverkade hans skolvardag på olika sätt, det visade sig bl.a. i att han inte hade samma kläder som andra, då främst märkeskläder. Därav kände han sig delvis mobbad och skamsen över sin situation. Han upplevde ibland att han kände sig tvungen att ljuga för att passa in:

”- som exempel när du går i skolan och alla andra barnen efter sommarlovet berättar i samlngen att de varit på Mallorca eller Thailand och du måste hitta på att du varit Iran och klappat tigrar fastän det inte finns några tigrar Iran och pinsamheten när fröken avslöjar det för resten av klassen.”

Fritid

Tyler läste, tittade på tv och film mycket som barn. På frågan om han upplevt att han fått utöva de aktiviteter han ville, svarar han, att det beror lite på hur man ser det.

” Det diffar rätt mycket mellan det man verkligen vill och det man TROR att man vill.../

Jag såg till att vilja ha det jag trodde att jag helt enkelt kunde få och samma sak med aktiviteter. Att åka till fjällen och åka snowboard var onödigt att ens tänka på eller vilja göra för det skulle aldrig hända så då såg kroppen till att stöta bort det redan på idéstadiet som en försvarsmekanism för hjärtat. Organen tar hand om varandra. Det är gött.”

Vid lov hittade familjen på olika ”billigare” utflykter inom Sverige, detta var något som Tyler uppskattade mycket. Tyler upplevde sina föräldrar som trollkarlar, att de kunde göra mycket för väldigt lite pengar. Ibland önskade han ändå att få åka på en längre resa.

Familj

Tyler minns väl att hans föräldrar pratade om ekonomin när han var liten. Han förstod tidigt innebörden av ”vuxenbegrepp” som autogiro och a-kassa. Tyler beskriver det som att hans föräldrar var öppna med deras ekonomiska situation. Han upplevde deras ekonomiska situation frustrerande men hade ändå en förståelse för situationen. Tyler resonerar följande kring hur familjens ekonomi har påverkat honom:

”- Jag tror vår ekonomiska situation mest har påverkat mig positivt. Jag är ganska bra på att se till att jag har det gott ställt, jag gör rätt för mig och behöver för tillfället inte tänka på hur eller när jag gör av med pengar/.../ Jag skulle inte vilja ändra på någonting av min barndom för då skulle jag inte vara den person jag är idag och jag är nöjd och glad med där jag är idag.”

Syskonperspektiv

I frågan om han pratade med sin syster om familjens ekonomi svarade han:

”- Jo det tror jag. Jag och syrran började nog prata om det när hon blev lite äldre. Vi kunde påminna varandra om att vi inte skulle tjata och såna grejer. Jag kunde säga åt henne att hon var bortskämd och att hon skulle banta ner sina önskemål lite. Men hon växte in i det där också, att kompromissa sina önskemål redan innan hon uttalade dem och att vara tacksam för rätt lite.”

Tyler upplever att han fick ta mer ansvar än sin syster och att hon var mer skyddad och att han upplevde det som orättvist. Angående Tylers roll i familjen säger han att han var allt

från en rebell till en medlare. Med tiden blev han mer ansvarsfull. Tyler tror inte att han och hans syster har samma upplevelser av familjens situation eftersom han upplever att han fungerat som ett skydd för henne och att han kunde förklara för henne vad som hände. Han tror också att hon har en annan syn eftersom hon var yngre än honom och kanske inte förstod allt. Tyler tror inte att de båda syskonen har exakt samma upplevelse av familjens ekonomiska situation.

”- Jag tror att min syster hade en annan vinkel på det eftersom : 1. jag fanns som ett äldre slags skydd och som en tolk som kunde förklara för henne vad dealen var och vad det var som hände 2. för att många av de jobbigaste händelserna hände innan hon föddes och när hon var för liten för att förstå. efter mitten av nittiotalet så vände ekonomin och blev bättre. hon fick aldrig ta del av runtflyttandet som skedde när vi precis kom till Sverige och de ekonomiska problemen 3. dessutom blev hon ensam kvar hemma hos mina föräldrar när jag flyttade ut som nittonåring och då var ekonomin stabil och båda hade jobb. då var det inte lika stora ekonomiska svårigheter.”

5.2.1 Analys, Tyler

Det vi ser genomsyrar Tylers berättelse kring hans upplevelse av att ha vuxit upp i en ekonomiskt utsatt familj är att han anpassat sig i olika situationer (Forsberg, Wallmark 2003). Dels i familjens hela system och även i syskonsubsystemet. Tyler har anpassat sig till olika situationer genom såväl handling som sitt sätt att tänka, exempelvis genom att redan som väldigt ung ta ansvar för föräldrarnas känslor och förväntningar. Detta kan vi se då Tyler bl.a. berättar att han skrev två versioner av sin önskelista vid jul för att inte göra föräldrarna ledsna. Genom en sådan handling visar han ett tidigt ansvarstagande för föräldrarnas välmående. Man kan genom detta se att hans roll formats av hans egna förväntningar och hans tankar kring vad han tror att föräldrarna förväntade sig av honom (Trost, Levin 2004). Detta kan utifrån systemteorins begrepp om regler ses som en outtalad regel, att man inte ber om saker man vet att man inte kan få. Detta för att behålla homeostas i familjesystemet (Forsberg, Wallmark 2003). Tyler antog ett visst beteende för att behålla balansen i familjen. Skulle han kanske önska sig eller kräva en viss sak som var omöjlig för familjen, utifrån deras ekonomiska situation, kanske konflikter eller osämja skulle uppstå i familjesystemet.

Vi kan även se att Tyler intog en viss roll i syskonsubsystemet som han själv nämner som den mer ansvarstagande. Detta genom att han hade mer insyn i familjens ekonomiska situation och därför tog mer ansvar för den. Han nämner även att han förklarade för sin syster hur situationen såg ut samt att han fungerade som ett slags skydd för henne. Tyler uttrycker att föräldrarna var öppna med deras ekonomiska situation och på så sätt kan man se att deras familj hade mer öppna gränser inom familjens system. I och med de öppna gränserna får barnen mer insyn och därav kan Tylers ansvarstagande förklaras närmare (Forsberg, Wallmark 2003).

5.3 Sara Familjebakgrund

Sara har vuxit upp med sin mamma, pappa och storebror, Tyler. Familjen har sitt ursprung i Iran men Sara är född i Sverige. Sara har utöver sin närmsta familj även mormor, morbror och farbror med familjer som bor i Sverige. Hon är uppvuxen i Göteborg. Sara beskriver att hon alltid varit lite av en "pojkflicka" och umgåtts mycket med killar. Sara beskriver en vänskapsrelation till en kille under tio år som en av de viktigaste personerna utanför det närmsta nätverket, hon beskriver honom som en "killversion" av sig själv. Sara uppger även att hon som yngre såg upp till sin äldre bror och hans vänner. Hon har även haft två andra viktiga vuxna i sitt liv som hon berättar har påverkat henne på ett eller annat sätt. Det är två lärare, en från högstadiet och en från gymnasiet.

Ekonomisk definition

Saras definition av ekonomisk utsatthet:

"- Att inte alltid ha mat på bordet är väl det som faller mig i tanken. Men det finns väl så mycket mer, som att inte ha råd med nya kläder utan att ständigt få gå i begagnade kläder/skor /.../ jag skulle säga när man inte har råd att köpa mat osv. så att det räcker."

Tidsperspektiv

Sara upplever att den "värsta" tiden ekonomiskt för familjen var under perioden början av 90-talet fram till och med tvåtusentalets början. Hon säger att det alltid varit upp och nedgångar, bra och dåliga perioder under denna tid.

"- Ju längre bak i tiden jag för tankarna, desto sämre hade vi det med pengar. Med andra ord, det blev bättre och bättre under min uppväxt. Men sämst var väl runt 5-10 års ålder som jag kommer ihåg det...men samtidigt hade vi det svårt ganska länge, men det är inte alltid man uppfattar det som svårt, det fanns ju upp och nedgångar. Eftersom att vissa tider var bättre, andra inte, så ansåg man att en "bra" månad var en bra månad, men en utifrån kanske inte hade hållit med..."

Skola

Sara beskriver skoltiden som en bra upplevelse. Hon tyckte att pressen på att man skulle ha de rätta märkeskläderna var jobbig men att hon alltid hade hela och rena kläder och kände därför sig aldrig heller riktigt utsatt gällande kläder. Det som Sara upplevde som mest påfrestande var de gånger som hon behövde pengar hemifrån till olika skolaktiviteter.

"- Inte alltid kul att be om pengar när man vet att man knappt har så det räckte. Man fick skuld känslor ofta, men det gick väl över lika snabbt som man insåg hur kul det skulle vara på skolresorna!"

Fritid

På fritiden spelade Sara handboll. Utöver handbollen berättar Sara att hon gärna ville rida men att den kostnaden var för stor och hon fick därför avstå. Sara upplever att hon fick anstränga sig en hel del för att kunna utöva handboll också.

”- Jag kunde inte följa med på alla handbollscuper, utan fick spara under ett helt år för att få hänga med på en cup, medans de andra kunde följa med på flera cuper per år. Jag sålde bingoletter o.s.v. för att hjälpa till så mycket som jag kunde till min handbollscup.”

Saras familj semestrade mestadels inom Sverige då ekonomin inte tillät annat. Sara berättar att de besökte olika campingplatser runt om i Sverige. Men hon upplever det ändå som meningsfulla och roliga somrar tillsammans med släkt och nära vänner till familjen. På frågan om hon hade velat att det sett annorlunda ut på något sätt så svarar hon nej och att leken var i fokus och detta kunde man göra på ett flertal platser, miljön var inte det viktiga utan snarare sällskapet.

Familj

Sara upplever att ekonomin var ett ständigt återkommande ämne i familjen som det pratades om ofta.

”- Jämmt och ständigt. Kändes ibland som om att allt handlade om samma sak. Många familjebråk var om det. Men som sagt, berodde mycket på om det var en sämre period eller bättre. Man kände på sig hur det låg till ganska snabbt som barn.”

Hon upplevde att prioriteringar ibland fick familjen att avstå från saker då oförutsägbara utgifter dök upp. Det kunde handla om att inplanerade klädköp fick skjutas fram för att familjens ekonomi skulle gå ihop. Sara berättar att hon drog sig för att prata om pengar hemma för att undvika konflikter. Ämnet var laddat och hon var medveten om förutsättningarna. Hon kände inte heller att hon kunde dela bördan med vänner utan snarare att hon ”täckte upp” och försökte dölja hur familjens ekonomiska situation såg ut. Sara tycker att familjens dåvarande ekonomiska situation har påverkat henne på olika sätt. Hon uttrycker det bl.a. såhär.

”- Man uppskattar det mesta på ett annat sätt. Man är väl inte "lika" bortskämd som många andra barn. Och man glömmer aldrig, man bär väl med sig det...”

Syskonperspektiv

Sara minns inte att hon och storebror pratade om familjens ekonomi. Hon berättar att båda visste hur det låg till och att det inte var något som ingen av dem visste om. Båda visste hur situationen såg ut. Det var en situation som inte var särskilt rolig berättar Sara, men att det bara var att ”gilla läget”. På frågan om något syskon fick ta mer ansvar än de/det andra svara Sara såhär:

”- Nej, jag kände att båda fick jobba och bidra. Jag sålde bingoletter sen jag började handboll och brorsan hade skaffat sig ett extra jobb. Mer ansvar låg på att vi skulle klara av skola, det var viktigare för mamma och pappa. Det låg mycket tyngd över skolan och pressen låg över att prestera så bra som vi kunde. Alltid.”

Sara upplever ändå att syskonen hade olika roller i familjen.

”- Jag var yngstingen och var ganska skyddad hela tiden, man ville ju inte alltid vara både yngst och en tjej. Kändes som om brorsan hade mer frihet som kille. Men det var väl för att jag var tjej och dom var alltid rädda över att det skulle hända något. Annars var väl brorsan rebellen mest, och jag var väl den som aldrig busade.”

Sara tror att hennes bror minns mer och att hon i det fallet var mer skyddad, att han hade mer koll på situationen berättar Sara vidare.

5.3.1 Analys, Sara

I Saras berättelse kan vi se en tydlig medvetenhet om hur familjens ekonomiska situation såg ut. Vi kan även utläsa att hon utåt sett ville skydda sitt familjesystem genom att dölja hur verkligheten såg ut. Sara beskriver att få av hennes vänner visste om hur familjens ekonomiska situation såg ut. Vi tänker att Sara intog en roll utifrån de förväntningar som samhället ställde på henne, att man t.ex. skulle kunna åka med på handbollscuper och ha råd med skolresor o.s.v. (Trost, Levin 2004). Sara försökte då upprätthålla en slags fasad för att dölja familjens problem. Man kan utifrån rollteorin här se en slags rollkonflikt som gör sig påmind i de fall där Saras roll i kompiskretsen ibland kunde krocka med den roll hon förväntades att ha i sin familj (Forsberg, Wallmark 2002). I familjen undvek hon gärna att tala om pengar för att undvika konflikter, alltså anpassade hon sig utifrån familjens krav. Hon försökte på detta sätt behålla homeostasen, en viss stabilitet utan bråk (Forsberg, Wallmark 2002). För att passa in i både sitt familjesystem och i det övriga sociala nätverket, försökte Sara tjäna egna pengar genom att sälja bingoletter m.m. Detta för att hon skulle kunna utöva aktiviteter på lika villkor som resten av kompiskretsen. Sara beskriver själv sin roll som ”yngstingen” som en skyddad roll. Kanske tog hon på sig denna roll då det av familjesystemet förväntades att det var den rollen som hon skulle ha.

5.4 Analys, syskongrupp 1 (Tyler och Sara)

När vi ser dessa två enskilda berättelser i jämförelse med varandra kan vi urskilja vissa olikheter, men även en del likheter. Vi tycker oss se att det ur Tylers och Saras berättelser framgår att Tyler har tagit en mer ansvarstagande roll, där han har tagit ansvar för familjens, särskilt då föräldrarnas, psykiska välmående. Detta kan utifrån rollteorin tolkas som att Tyler har följt de förväntningar och mönster som finns inom en syskonskara (Trost, Levin 2004). Äldsta syskonet har en tendens att vara mer ansvarstagande än de yngre. Detta gäller även Sara. Hon beskriver sig själv som skyddad, vilket överensstämmer med Tylers version av ansvarsfördelningen i syskonskaran. Syskonens upplevelser kring frustrationen över att ha dåligt med pengar påminner om varandra. Båda uppger att de utåt sett försökt hålla någon slags fasad. Tyler genom att ibland dra till lögnen för att upprätthålla någon slags normalitet. Sara däremot genom undvika att tala om deras situation utåt. De har båda, fast på olika sätt, anpassat sig till de yttre och inre krav som ställts på dem (Lundsbye 2000).

5.5 Nina

Familjebakgrund

Nina kom till Sverige tillsammans med sin familj i början av 90-talet från kriget i Bosnien. De bosatte sig då i Göteborg. Ninas familj består av två yngre systrar samt mamma och pappa. Ninas mellansyster, Una, deltar även i studien. Andra viktiga personer i Ninas liv har varit hennes farmor och farfar eftersom de var hemma hos dem istället för att vara på dagis när de bodde i Bosnien. Nina berättar att deras pappas två systrar och deras familjer även var nära familjen och att de umgicks en del. Detta gäller även mormor och mammas syster. Nina beskriver sina föräldrar och farföräldrarna som de viktigaste personerna under uppväxten.

Ekonomisk definition

Ninas definition av ekonomisk utsatthet:

”- Att inte ha tillräckligt med pengar så att man klarar av att köpa det man behöver, att man måste prioritera mellan viktiga saker.”

Tidsperspektiv

Nina berättar att familjens ekonomiska situation var som mest ansträngd i Bosnien under krigsårstiden, 1992 till 1995. Familjen kom till Sverige 1994 och Nina beskriver den första tiden i Sverige som tuff.

”- Eftersom vi inte hade tagit mkt med oss till Sverige var det som att börja allt från början när vi kom hit. Allting är också relativt och i början kändes det som att vi behövde en hel del för att komma ikapp barnen i skolan. Det gjorde att det var väldigt jobbigt i början men det blev bättre med tiden.”

Skola

Nina gick i två olika klasser i Sverige, en förberedelseklass samt en ”vanlig” klass. Nina skiljer på den olika tiden i de olika klasserna och menar att det kändes på olika sätt beroende på i vilket sammanhang man fann sig i. Hon tycker att familjens ekonomiska situation var mer påtaglig när hon var i den ”vanliga” klassen.

”- Vår ekonomiska situation speglade sig på kläderna t.ex. Jag gick i två klasser samtidigt, en FBK (förberedandeklass) och en svensk klass. I FBK klassen kände jag mig mer hemma för att personerna som gick där var i ungefär samma situation som jag var i. När jag var med min svenska klass kunde jag känna mig utanför för att jag inte hade lika fina kläder som de hade och att jag inte förstog allt de sa.”

Fritid

Nina var mycket med klasskompisarna från FBK- klassen. Hon upplevde en samhörighet då många av de barnen hade liknande bakgrund och kom från kriget i Bosnien. Nina besökte badhuset med vännerna, spelade basket samt var med i scoutkåren. Hon förklarar att eftersom ingen i kompiskretsen hade det särskilt bra ställt hade alla med sig matsäck hemifrån och det var inget konstigt att man inte hade råd att köpa fika på badhuset. På

semestern gjorde familjen mycket gratisaktiviteter. De vandrade i skogen och badade i sjöar i det närliggande området. De gångerna tänkte inte Nina så mycket på hur familjens ekonomiska situation såg ut, det var vid de tillfällen som de gjorde andra aktiviteter som hon upplevde att det kändes av mer.

”- En gång var vi på Liseberg och jag förstog att jag inte kunde åka allt för att vi hade dåligt med pengar. Vi fick sockervadd och åkte några få saker och jag var nöjd med det.”

Familj

Nina beskriver att hennes föräldrar gjorde allt för att lyfta fram det positiva istället för att fokusera på det negativa med att inte ha pengar. Hon berättade att de ofta pratade om att man skulle vara glad för det lilla de hade och det smittade av sig på Nina.

”- Ibland så ville vi ha saker som de inte hade råd med, men vi hittade olika sätt för att tjäna pengar istället. Vi sålde majblommor, bingolotter och delade ut reklam för att få in lite pengar och det berömde våra föräldrar oss för.”

Nina upplever i efterhand ändå tiden då familjen var ekonomiskt utsatt som en bra erfarenhet och att hon burit med sig mycket av det.

”- Jag har lärt mig att handskas med pengar och att se pengarnas värde. Jag har också lärt mig att klara mig med väldigt lite pengar och det har gjort att jag har gått min utbildning utan att ta CSN lån. Jag har också lärt mig att arbeta, vilket jag kommer ha nytta av hela livet.”

Syskonperspektiv

Nina berättar att hon tillsammans med sin yngre syster ofta planerade hur de kunde tjäna ihop lite pengar. De kunde sitta och räkna på hur lång tid det skulle ta att tjäna ihop till en viss sak. Hon upplever att det är hon och mellansystern som fått ta det största ansvaret och att det också är de två som varit mest medvetna om familjens ekonomiska situation.

”- Jag och mellansystern har alltid haft lika mycket ansvar, det har känts så i alla fall. På så sätt hade jag och hon mer ansvar än hon yngsta. Hon var bara två år när vi kom till Sverige och i många fall var hon mindre förstående för vår ekonomiska situation än vad vi två var.”

Nina upplever att hon tidigt tog på sig en ansvarsroll i familjen och att hon kände att hon ville hjälpa till på de sätt hon kunde.

”- Jag har alltid försökt att förstå mina föräldrar i alla situationer och hjälpa dem så mkt som jag har kunnat. På så sätt känner jag att jag har underlättat olika situationer för dem. T.ex. så lärde jag mig språket innan de gjorde det och om några telefonsamtal skulle ringas så gjorde jag det även om det kändes pinsamt ibland. Jag ställde upp som tolk i många situationer för att jag insåg att mina föräldrar inte hade mkt val.”

Nina tror att hon och mellansystemen har liknande upplevelser av deras uppväxt. Hon tror att detta beror på att de är nära i åldrarna och att den yngsta systemen var för ung för att förstå och har på detta vis sluppit behöva ta samma slags ansvar för familjens situation.

5.5.1 Analys, Nina

Genomgående i Ninas berättelse om sina upplevelser tycker vi är, ”i jämförelsen med andra”. Nina beskriver själv att det inte var lika påtagligt att familjen hade dålig ekonomi när hon var tillsammans med de andra barnen från FBK-klassen, för att deras situation var liknande. Det var först i de lägen där hon inte var som alla andra som Nina upplevde familjens ekonomiska situation som påtaglig. Hon hade inte samma kläder som de andra barnen i den svenska klassen. Hon beskriver även ett besök på Liseberg som fick henne att som barn, reflektera över vad familjen inte hade råd med. Nina visar en tydlig ansvarsfull roll. Detta kan vi koppla till symbolisk interaktionism, att hon i sin familj har sin specifika roll med vissa egenskaper som skapats genom de förväntningar som de övriga familjemedlemmarna har på henne. Det kan även då ses som att Nina levde upp till den förväntade rollen i familjesystemet (Trost, Levin 2004). Rollen som den ”stora systemen” och som den ansvarsfulla. Hon tog på sig rollen att hjälpa familjen ekonomiskt, genom att själv bidra med att tjäna egna pengar för att slippa be om pengar av föräldrarna. I Ninas subsystem som hon bildar tillsammans med sina två yngre syskon, finns det alltså vissa inre och yttre krav som ställs på henne. I rollen som storasyster gällde det för henne att anpassa sig för att kunna leva upp till den bild som resten av subsystemet hade av henne, detta gäller även den bild som föräldrarna hade av henne (Lundsbye 2000). Nina berättar även hur föräldrarna var öppna med hur situationen såg ut men att det inte pratades värst mycket om det hemma. Det konstaterades hur det såg ut och Nina upplevde att i förhållande till situationen hemma i Bosnien hade familjen det bra. Utifrån systemteorin kan man se att familjen hade öppna gränser mellan föräldrasystemet och barnsystemet gällande hur deras situation såg ut (Forsberg, Wallmark 2002). Att man inte pratade om den ekonomiska situationen kan ses som ett skydd, en termostatfunktion, att man undvek att prata om det som var jobbigt.

5.6 Una

Familjebakgrund

Una kom till Sverige tillsammans med sin familj i början av 90-talet från kriget i Bosnien. De bosatte sig då i Göteborg. Una har två systrar, en yngre och en äldre. Den äldre, Nina, deltar också i studien. Utöver syskonen finns även mamma och pappa. Andra viktiga personer i Unas liv har varit hennes farmor och farfar där syskonen tillbringade mycket tid som barn. Una berättar att släkt och vänner varit en stor del av hennes uppväxt och att relationen till storasyster samt en kusin varit ”extra” viktiga.

Ekonomisk definition

Unas definition av ekonomisk utsatthet:

”- Det beror på. I Bosnien var det att inte ha mat i kriget men i Sverige är det att inte kunna köpa vinterskor varje vinter.”

Tidsperspektiv

Una berättar att hon upplevde familjens ekonomi som ansträngd de sista tre åren i Bosnien samt de tre första åren i Sverige, då familjen fick ekonomiskt bistånd från socialtjänsten. Unas pappa fick ett jobb efter tre år i Sverige men som familjens enda försörjare levde de fem familjemedlemmarna på en lön som var strax över socialbidragsnormen. Vändningen beskriver Una, kom när även mamman fick ett jobb. Först då blev det bättre berättar Una.

Skola

Una gick i en Förberedande klass (FBK) och detta bidrog till att den ekonomiska situationen hemma ej påverkade skolgången. Una berättar att de allra flesta hade det likadant och det var därför inget konstigt att man inte hade de senaste märkeskläderna.

”- Typ alla visste att alla handlade kläder på klädkällaren, kviberg eller bellevie och det var helt ok.”

Una och hennes äldre syster fick månadspeng och finansierade på så sätt de skolutflykter och liknande aktiviteter som de gjorde i skolan. Una tror att det inte ställdes lika mycket krav på pengar från barnen i FBK- klassen, just för att skolan visste hur de flesta av barnens situation såg ut. Una beskriver tiden som skolan som värdefull eftersom hon var väldigt motiverad till att lära sig språket bättre.

Fritid

Una berättar att hon tillsammans med klasskompisar brukade besöka badhus. De köpte ett billigt inträdeskort och var därför där ofta. Andra intressen som Una berättar om är basket som hon spelade under en tid, både tillsammans med vänner men var under en tid även medlem i en förening. På loven gjorde familjen inte mycket, i alla fall inte under de första tre åren i Sverige.

”- De första 3 åren var vi hemma för vi hade inte råd att åka nånstans. Men när föräldrarna fick jobb hade vi råd med att göra några resor inom Sverige. Då åkte vi och hälsade på släkt... ibland har jag tänkt men jag vill också åka till Spanien och så men det var bara att drömma.”

Familj

Una minns att det var ett laddat ämne hemma, ekonomin. Första tiden i Sverige var jobbig, för att komma på fötter hade familjen fått ta ett lån från CSN. Den största delen av den summan gick åt till att betala av ett annat lån för biljetterna som tog dem till Sverige. Familjen skickade så ofta de kunde pengar till släkten i hemlandet och det fanns lite medel över till annat. Det fanns en ständig oro över den egna ekonomin men även över släkten i hemlandet, hur de klarade sig. Una beskriver att det kändes av hemma.

”- Det var ganska jobbigt. Mycket negativ energi i familjen.”

Una berättar att hon tillsammans med storasystemen sålde bingoletter, majblommor samt dela ut reklam för att tjäna ihop lite extra fickpengar. Hon berättar att hon känt att hon fått avstå

från vissa saker på grund av hur familjens ekonomiska situation såg ut, det hon minns starkast är att andra barn hade märkeskläder medan hon hade billigare kopior.

Una säger att det ändå påverkat henne på ett positivt sätt att växa upp i en ekonomiskt utsatt familj.

”- Jag har fått lära mig mycket om ekonomi och jag har blivit jätteduktig. Jag tittar alltid på var man kan hitta d billigaste, hur man kan spara och så. Jag uppskattar pengar. Det har gjort mig medveten om ekonomins betydelse i livet.”

Syskonperspektiv

Una minns att hon och den äldre system ofta pratade om hur de kunde tjäna extrapengar. De brukade sedan sitta och prata om vad de skulle göra när de tjänat ihop sina pengar. På frågan om syskonen hade olika roller, svarade Una följande.

”- Jag och min storasyster hade mer ansvar än den lilla, men hon är mycket yngre så d e förståeligt. Vi fick tvätta, passa henne och så.”

Una upplever att hon var någon slags samtalspartner i familjen, att de kom till henne och pratade av sig om det var något som tyngde dem.

På frågan om hon tror att syskonen har liknande upplevelser av att växa upp under ekonomiskt utsatta förhållanden, svara Una.

”- Jag och min storasyster, vi är såpass jämgamla, och har gått igenom detta tillsammans.”

Una tror att lillasystem haft det lättare, hon beskriver det som att hon fick allt det Una och hennes storasyster inte fick. Una menar att lillasystem därför haft det lättare, både fysiskt och psykiskt.

5.6.1 Analys, Una

I detta subsystem som Una ingår i tillsammans med storasystem Nina och deras lillasyster är det tydligt att Una haft en lika stor ansvarsroll som storasystem eftersom de ligger varandra nära i åldern. Även här kan man koppla in rollteorin genom att Una precis som Nina eventuellt hade ett visst beteende som formats utifrån de krav och förväntningar som föräldrar och syskon ställt på henne (Trost, Levin 2004). Även Una fick då en given position som storasyster. Una beskriver hur hon tog ansvar för familjens ekonomiska situation genom att försöka hjälpa till med att tjäna egna pengar. I Unas berättelse kan man se att familjens ekonomiska situation inte påverkade hennes skolgång på någon märkvärdigt sätt. Una beskriver själv att de andra i FBK-klassen hade en liknande situation hemma. Det kunde visa sig i att ingen av Unas vänner hade märkeskläder eller liknande och på så sätt kanske Una slapp den stressen över att försöka passa in rent fysiskt. Genom detta kan man se att Una hade en tryggare roll jämfört vad hon kanske haft i ett annat system där individerna inte varit i liknande situation som Una. Hon beskriver att familjens ekonomiska situation var som värst första tiden i Sverige. Una berättar att ämnet pengar var ansträngt och att det fanns mycket negativ energi i familjen. Ett sätt för Una att balansera denna negativa energi och för att upprätthålla homeostasen i familjen, var att själv tjäna egna

pengar. Detta för att undvika att belasta föräldrarna. Detta är också tecken på att Una tog ansvar, då för föräldrarna (Forsberg, Wallmark 2002).

I Unas familj kan man se att Una tillsammans med storasystemen hade en form av ansvar/föräldraroll. Detta yttrade sig bl.a. genom att Una kände ett ansvar för att bidra med egna pengar för att underlätta för familjen. Una berättar också hur de båda storasystemen fick ta hand om sin lillasyster en del. Inom familjesystemet finns det inre gränser för att skilja mellan barn- och föräldrasubsystemet. I Unas familj verkar dessa inre gränser vara något öppna och kan därför vara en bidragande faktor som gjorde att Una fick ta på sig en "vuxenroll" (Forsberg, Wallmark 2002).

5.7 Analys av syskongrupp 2 (Nina och Una)

Inom detta syskonsubsystem kan vi se att många av upplevelserna liknar varandra. Vi tycker att det gäller såväl upplevelsen som vilken roll de båda syskonen haft i sitt subsystem. Vi tänker att detta dels kan bero på att det endast skiljer ett år i åldern mellan Una och Nina. Båda har delat på rollen som storasyster. Detta har yttrat sig genom att båda har tagit ansvar för att bidra till familjens välmående. Både Una och Ninas berättelser om sina upplevelser visar att de själva inte tycker att deras roll och ansvarsfördelningen sett olika ut. De påpekar båda att de upplever att det tillsammans gått igenom detta och att deras lillasyster är den som har upplevelser som skiljer sig från deras. Una beskriver det som att lillasystemen hade det lättare både fysiskt och psykiskt. Vi kan koppla Una och Ninas beteende och rolltagande utifrån att de formats utifrån de förväntningar som omgivningen haft på dem (Trost, Levin 2004). Detta är tydligast inom det egna familjesystemet. Man kan se att de fått dela på en given position i subsystemet som storasyster.

5.8 Emma

Familjebakgrund

Emma växte upp med sina båda föräldrar och sina två systrar i en stad i Östergötland. När hon var 11 år skildes hennes föräldrar och Emma bodde då mer med sin mamma. Emma och hennes familj umgicks mycket med släkt, då främst mor- och farföräldrar under hennes uppväxt. Andra viktiga vuxna i Emmas liv har varit hennes mammas väninnor då främst när hennes föräldrar hade skilt sig. För Emma var många personer viktiga när hon var liten, exempelvis farmor som fick henne att känna sig trygg och älskad, mamma som alltid fanns nära samt hennes systrar. Hon nämner också sin morfar;

"- Morfar var också viktig för att han såg en, tog i en, brydde sig o ville prata. Viktig manlig figur i släkten o familjen o umgänget."

Emma berättar att hon alltid hade någon kompis som hon umgicks med som liten. I skolan upplevde hon att man var indelade i så kallade skikt.

"-Mesar o skolkare i botten, ett mellanskipt som var varken eller, och de rikare, finare, mer poppis som bodde i villa "inne i stan" i översta lagret. Jag avancerade under åk1-9 från lägre till högre skiktet, genom att "byta" kompisar."

Emma berättar att hon kände sig tryggare med kompisar och släktingar som levde mer som henne själv, hon berättar då att i deras umgänge kände hon inte lika mycket skam.

Ekonomisk definition

Emmas definition på ekonomisk utsatthet;

”- Jag har alltid sett det i relation till andra. Vad man kan köpa för kläder, vad man äter för mat hemma, vilka vanor man har hemma o med semester, hur man bor, om man har sommarstuga o så. Ekonomisk utsatthet är att ex ha mammans kompis skor (ommålade vita) till examen i åk 6, för skor gick helt enkelt inte i budgeten när man har tre ungar som ska ha skolavslutning.”

Tidsperspektiv

Emma berättar att de aldrig hade gott om pengar. Det visade sig mer när hennes föräldrar skilde sig då hon var 11 år. Vid 20 års ålder flyttade hon hemifrån och det blev bättre.

Skola

I skolan påverkades Emma av deras ekonomi genom att hon hade ”vissa” kläder, väskor, skor, hon hade inga märkeskläder.

”-Eller i värsta fall kopian. Brysselväska i stället för Busnelväska. Man klippte sig inte hos frissan som de andra”.

Hon beskriver också att de inte åkte på skidsemester som andra eller att det inte var självklart att man skulle få pengar om man åkte in till staden för att handla.

Fritid

På fritiden spenderade Emma mycket tid på biblioteket. Hon umgicks också med en del kompisar främst då hemma hos dem sällan hemma hos sig själv. Hon berättar att man inte ens tänkte på om man hade velat spela piano eller rida eller liknande.

På semestrar åkte hennes familj till Skara sommarland eller Legoland någon gång. Eller så hyrde de en stuga i Småland under en vecka på sommarlovet. Hon säger;

”- Då tänkte jag nog inte så mkt på vad JAG hade velat göra, det var som det var, och det visste jag. Senare har jag tycket det varit pinsamt ibland, att jag inte hade rest någonstans.”

Familj

Emma minns inte direkt att det pratades om deras ekonomiska situation, men någon gång struntade hennes pappa i att betala räkningar vilket ledde till att telefonen stängdes av då säger hon att hon inte visste om det var för att det inte fanns pengar eller för att han ”dummade” sig.

Emma tänker följande kring hur hennes familjs ekonomiska situation påverkat henne;

”- Det har påverkat mig negativt på det sättet att jag fortfarande är väldigt medveten om klädsel och utseende, att jag ex nästan alltid köper enfärgade kläder, för då syns det inte var de kommer ifrån. De är inte igenkännbara så lätt. Jag vill inte se tattaraktig ut, white trash. Men positivt på det sättet att jag är expert på att hitta "anonyma" skitbilliga kläder, hittar en billig med skitbra

frisör osv. Medveten om pengars värde, och om att inte alla människor har en hög med pengar på banken.”

Syskonperspektiv

Angående om Emma och hennes syskon pratade om ekonomin svarade hon;

”- Nej, inte direkt. Klart man visste att det var ett pusslande, o att det helt enkelt inte fanns utrymme för att tjata. Vi fick barnbidraget ganska tidigt, men då visste man att det var det man fick.”

Emma anser inte att något syskon fick ta mer ansvar i familjen. Hon ser sig själv som...

”- ett typiskt mellanbarn, medlare. Ville hålla ihop familjen, gillade inte bråk. Tog hand om lillasyster och ville att hon skulle vara glad, spexade. Kompis m alla, ville inte ställa till problem.”

Emma tror att hennes syskon och hon har ungefär samma syn på pengar och ekonomi men däremot skilda syn på deras uppväxt i och med olika relationer till deras föräldrar och att de känt sig utsatta i olika perioder beroende på vänner och annat.

5.8.1 Analys, Emma

Utifrån vår intervju med Emma kan vi se tydliga tecken på att hon intog olika roller beroende på vilket system hon befann sig i (Trost, Levin 2004). Hon berättar själv att hon i skolan befann sig i ett lägre skikt och intog en viss roll. Senare avancerade hon sig uppåt och tillhörde det ”finare” skiktet av elever. Detta kan tolkas som att Emma försökte skydda och dölja familjens situation genom att umgås med andra som inte hade en liknande situation. Istället för att försöka smälta in och umgås med andra som hade det som henne, avancerade hon, som hon själv beskriver det, till en finare krets där pengar inte var ett problem hemma. Detta blev Emmas sätt att skydda familjen och sig själv från stigmatisering. Till en början levde hon upp till de förväntningar som ställdes på henne i det lägre skiktet sedan ändrades kraven när hon stegrade sig upp i ett övre skikt. Hon anpassade alltså sitt beteende för att passa in (Lundsby 2000). Man kan se dessa skikt som hierarkisk struktur genom att eleverna var indelade i olika delsystem som befann sig på olika nivåer.

I familjesystemet intog Emma rollen som medlare vilket hon själv ansåg som en typisk mellanbarns roll. Hon beskriver också att hon hjälpte till att passa hennes lillasyster och var mån om att hon skulle vara glad. Hon säger också att hon spexade en del så att alla skulle vara sams. Vi anser att Emma intog ett visst ansvar för sin yngsta syster och familjen. Utifrån hennes subsystem intog hon då en roll som levde upp till familjesystemets krav. Hennes roll som spexare kan ses som ett sätt att undvika det som var jobbigt, vilket då kan ses som en termostatfunktion (Forsberg, Wallmark 2002). Emma nämner också att man i familjen inte pratade om den ekonomiska situationen vilket kan ses som en outtalad regel inom familjen. Alla vet, men ingen pratar om det. Emma reflekterar även över saker som hon under sin barndom självmant valde att avstå ifrån för att hon visste att familjen inte hade råd, exempelvis ridning eller liknande aktiviteter. Vi tolkar detta som att Emma då tog ett ansvar för familjens situation, hon åsidosatte sina egna behov för att familjen inte skulle bli lidande.

5.9 Lotta

Familjebakgrund

Lotta växte upp i en kommun med cirka 8000 invånare i Östergötland. När hon var fyra år skiljdes hennes föräldrar och hon bodde då med sin mamma och hade varierat umgänge med sin pappa. Lotta har två äldre systrar som hon också växte upp med. Hennes mellansyster, Emma deltar också i studien. Lottas äldsta syster flyttade hemifrån när Lotta var 12 år gammal.

Lotta berättar att det var på pappas sida som det fanns mest släkt, på mammas sida var det hennes morfar och mormor som hon hade mest kontakt med. När hennes pappa gifte om sig när hon var nio år hade hon dock mindre kontakt med sin pappa och hans släkt. Lotta beskriver det som att det var hennes mamma som var viktig för henne under uppväxten. Hon nämner också hennes systrar som blev allt mer viktigare under tonåren.

Lotta hade många kompisar som liten. Kompisantalet minskade dock när hon började mellanstadiet och på högstadiet kände hon sig lite utanför.

Ekonomisk definition

Lottas definition på ekonomisk utsatthet:

”- När man inte har några pengar sparade, och pengarna inte räcker hela månaden.”

Tidsperspektiv

Lotta uppfattar att de hade ekonomiska svårigheter från och med föräldrarnas skilsmässa när hon var fyra fram tills hon var 17 år alltså ca 13 år.

Skola

Lotta anser att;

”- Det bästa i skolan var nog att man fick känna sig duktig, att man dög. Och det sämsta var att man kunde bli utfrysad och känna sig otrygg p.g.a. att vi inte hade några pengar det påverkade ju vilka kläder man hade råd med och det syntes ju i skolan/.../” Jag upplevde skolan som en bra miljö överlag, där alla hade samma villkor. Man kunde ju vara duktig i skolan oavsett hur det var hemma.”

Lotta säger också att hon oroade sig över om de skulle ha råd med skolresor vilket hon tror inte andra barn gjorde.

Fritid

På fritiden provade Lotta på flera aktiviteter. Hon upplevde inte att hon fick avstå från någon aktivitet men hon fick alltid ta det som var billigast.

”- Jag provade på allt möjligt. Jag var drillflicka i många år och red. Jag kunde utöva de aktiviteter jag ville, men jag fick ju välja det billigaste alternativet. Tror att pappa betalade ibland när mamma inte hade råd.”

Då Lotta hade lov hyrde familjen ibland en stuga. Hon berättar att hon hade velat åka utomlands och gå på tivoli någon gång ibland.

Familj

Lotta minns att hennes mamma pratade med henne om hur deras ekonomiska situation såg ut och att de inte hade råd med vissa saker samt att de ibland var tvungna att låna pengar. Kring detta resonerade Lotta;

”- Jag tyckte det var konstigt eftersom jag tyckte att hon alltid hade pengar i plånboken. Men när jag blev större förstod jag ju att vi var fattiga. Jag tyckte det var orättvist.

Lotta säger också att hon kände en oro över att de inte hade tillräckligt med pengar.

”- Dels kunde man inte få några grejer, kläder eller gå på bio så ofta och sådant. Sen fanns det alltid en oro hemma över pengarna som jag kände av mycket och att jag kände mig mindre värd eller sämre än kompisar som hade det bättre ställt.”

Lotta anser att familjens ekonomiska situation har påverkat henne positivt, genom att hon blivit mer medveten och har mer förståelse hur det känns att vara utsatt ekonomiskt och negativt genom att hon inte är särskilt ekonomisk och lätt slösar pengar.

Syskonperspektiv

Lotta minns inte riktigt om hon och hennes syskon pratade om ekonomin. Hon sa också att vissa saker behövde de inte prata om för det var självklart.

Hon upplevde att det var hennes mellansyster som tog mer ansvar i hemmet än de andra syskonen, hon hjälpte till med hushållsarbetet och passade Lotta.

Svaret på frågan om Lotta upplevde att hon hade någon speciell roll i familjen löd;

”- Eftersom jag var minst så har jag nog varit lite clown och så har jag stått mycket för det kramiga och närheten i familjen. Senare har jag varit den som säger som det är, vågar vara rak.”

Lotta tror att hon och hennes syskon har liknande upplevelser av deras ekonomiska situation trots att de är väldigt olika alla tre och att det skiljer sig i ålder mellan henne själv och de andra.

5.9.1 Analys, Lotta

Lotta var minst i sin familj och levde upp till de förväntningar hon hade i sitt syskonsubsystem. Detta tolkar vi utifrån att hon själv nämner att hon var clownen i familjen. Lotta berättade också att det var hennes syster Emma som var den som tog mer ansvar i hemmet. Detta kan ses som ”typiska” roller i ett syskonsubsystem. Hennes clownroll kan också ses som ett sätt att behålla homeostas i familjen genom att lätta upp stämningen då familjen utsätts för yttre hot som ekonomiska svårigheter (Forsberg, Wallmark 2002). Clownrollen som Lotta hade i familjen kan även ses som att hon var

mindre benägen att vilja ta och känna ansvar för familjens situation. För henne låg det närmare att istället försöka underhålla och stå för närheten genom att vara den som alltid ville vara nära.

Lotta påverkades också av skolans krav genom att hon blev orolig över sin familjs situation då skolan ställde krav på pengar till skolresor. Det uppstår då en konflikt eftersom skolan ställde krav på Lottas familjesystem som var orimliga. Lotta nämner att hon kände sig mer trygg med vänner och släktingar som befann sig i liknande situation som hennes familj. Då fick hon en tryggare roll, istället för att inta en roll då hon kände skam, vilket kunde vara när hon på grund av familjens ekonomi inte kunde vara som alla andra.

5.10 Analys av syskongrupp 3 (Emma och Lotta)

I detta tredje syskonsubsystem kan vi återigen se tydliga syskonroller som lillasyster och storasyster. Deras upplevelser skiljer sig åt i den bemärkelse att det själva beskriver sig som att de haft olika roller och även till viss del olika upplevelser av att ha vuxit upp i en ekonomiskt utsatt familj. Emma och Lotta har en äldre syster men som tidigt flyttade hemifrån och inte växte upp med familjen under den tid då ekonomin var som jobbigast. Både Emma och Lotta beskriver att deras ekonomiska situation har påverkat deras skoltid, där de i vissa grupper kunde känna sig otrygga och en känsla av skam, på grund av den ekonomiska situationen hemma. Emma var den i subsystemet som tog mer ansvar genom att ta hand om sin lillasyster samt genom att vara en medlare och försökte på så sätt undvika konflikter. Hennes medlarroll kan ses som ett sätt att hålla stabilitet och på detta sätt bevara homeostasen (Forsberg, Wallmark 2002). Lotta beskriver sig själv som den person som hade en tydlig lillasysterroll. Hon fick lov att vara minst i sitt syskonsubsystem eftersom Emma hade en mer ansvarsfullroll och tog hand om Lotta. Vi kan även i denna syskonsubgrupp se tydliga tecken på att Emma och Lotta har haft olika roller och positioner utifrån de förväntningar och krav som familjesystemet haft på dem (Trost, Levin 2004).

5.11 Analys av samtliga syskongrupper

Efter att ha gått igenom alla syskonsubsystem och individer skall vi nu försöka urskilja likheter och skillnader utifrån upplevelser och roller i samtliga subsystem. I två av de tre subsystemen kan vi se tydliga roller av storasyskon och småsyskon. Det kan vi bland annat se genom Tyler och Emmas berättelser som visar tecken på vad vi anser vara en typisk storasyskonroll, mer ansvarstagande och med större förståelse för familjens ekonomiska situation. Detta kan vi även se i det andra subsystemet, Nina och Una, men där har de båda intagit denna roll. Som vi redan nämnt kan detta förstås med att de ligger nära varandra i åldern och att de har en yngre syster som de båda tagit ett ansvar för. Vi kan även se att vissa av storasyskonen varit delaktiga i familjeförsörjningen genom att själva ta ansvar för sin egen ekonomiska del, exempelvis genom att tjäna egna pengar.

Vi kan se att alla storasyskon tagit ett ansvar för omsorgen av sina yngre syskon. Detta kanske för att avlasta föräldrarna. Vi kan även se att en del av storasyskonen har åsidosatt sina egna behov för att de varit måna om att inte tynga föräldrarna med ytterligare påfrestningar. En av informanterna beskrev det som att man tror sig vilja ha vissa saker när man i själva verket egentligen vill ha något helt annat, men att man redan på tankestadiet ändrar sina önskemål för att själv slippa bli besviken. Han beskriver det som en slags försvarsmekanism, att önska det man kan få för att slippa bli besviken. En del av

storasyskonen beskriver att de valde aktiviteter utifrån familjens plånbok, de bad inte om att få börja på de aktiviteter som kostade mycket pengar, eftersom situationen såg ut som den gjorde.

I två av syskonsubgrupperna kan man se att individerna försökte anpassa sig till samhällets krav. Exempelvis kan vi se detta i subsystem tre, där Emma försökte anpassa sig i skolan genom att bl.a. byta kompisar, det hon kallar, "byta skikt". Emma, som hon själv beskriver det, avancerade till ett högre skikt och fick en ny kompiskrets. Senare under intervjun berättar Emma om hur hon sällan tog hem vänner utan istället var mycket hemma hos dem. Detta kan ses som Emmas försök till att dölja familjens situation. Hon försökte normalisera sig själv genom att umgås med personer som inte hade en liknande situation. Detta ledde i sin tur till att Emma fick upprätthålla någon slags fasad gentemot omvärlden. Emmas olika roller i två helt olika världar skulle då ha kunnat kollidera med varandra och en rollkonflikt hade kunnat uppstå (Jeffmar 1987). Tylers sätt att försöka anpassa sig till sin omgivning och främst skolan, var att ibland då ljuga, om förväntningar och kraven blev för höga. Exempelvis som vi redan nämnt gällande en semesterresa till Iran. Både Emma och Tyler försöker här anpassa och normalisera sig själva som individer gentemot en omgivning med förväntningar och krav (Trost, Levin 2004). Emma och Tyler är storasyskon och utifrån deras berättelser kan vi dra slutsatser till vår hypotes, att individernas upplevelser är olika beroende på positionen i syskonskaran och den roll de förväntas leva upp till. Vår hypotes är också att de äldre syskonen är mer insatta och tar större ansvar för familjens ekonomiska situation än vad de som är yngre i skaran får göra. Una och Nina, som vi båda två räknar till att ha haft en gemensam storasyskonroll, verkar ha haft en omgivning som var mer förstående gällande deras ekonomiska situation, både skola och vänner. De båda gick i FBK-klass och umgicks mycket med skolkamraterna på fritiden. Eftersom en stor del av FBK-klassen hade liknande hemsituation kände inte Una och Nina sig på något sätt annorlunda. Utanförskaps känslan infann sig först hos Nina när hon kom i kontakt med andra ungdomar i en "svenskklass". Där upptäckte Nina att hon inte hade samma kläder som de andra, främst då märkeskläder. Som vi redan nämnt i den tidigare analysen av detta syskonpar, fick de båda syskonen ett gemensamt delat ansvar, som storasyskon. Detta kan vi se utifrån deras upplevelser gällande ansvarstagande och rollfördelning i deras familjesystem (Trost, Levin 2004).

Av de informanter som är småsyskon kan vi se tydliga tecken på ett visst beteende hos två av dem. Det beteende som vi anser vara typiskt för ett småsyskon, kopplat till vår hypotes, är att slippa ett visst ansvar. Detta kan vi se i deras berättelser som genomsyrar att de "tilläts vara barn". Detta grundar vi på dels Saras berättelse om hur leken stod i fokus och att hon upplevde sig mer skyddad än sin äldre bror. Även i Lottas berättelse kunde vi se att hennes storasyster stod för en del av omsorgen och att Lotta fick vara minst. Vi tycker oss även kunna se en tydlighet i både Sara och Lottas berättelser, att det fanns en slags skamkänsla över att inte ha pengar. Lotta kände ibland sig utfryst eller som att hon inte dög i vissa situationer. Sara valde att inte prata om familjens ekonomiska situation med vänner, kanske också för att hon kände en slags skam över att inte ha det som "alla andra". Vi har ur våra tre syskonsubgrupper endast kunnat urskilja två egentliga småsyskon, Sara och Lotta. Detta grundar vi på material från deras egna utsagor om känslan av att vara yngre och att vara mer skyddad. Una är även hon egentligen lillasyster i sitt syskonsubsystem,

men vi kan i varken hennes eller storasyster Ninas berättelser urskilja någon ansvarsfördelning dem emellan. Det är i de båda syskonens utsagor tydligt att det är deras yngsta syster som har haft rollen som lillasyskon, utifrån vår hypotes och syn på vad ett småsyskon är. Vi ser tydliga likheter i småsyskonens upplevelser och tydliga skillnader från storasykonens upplevelser av förväntade roller och ansvar. Kanske har de haft förväntningar och krav på att vara ett småsyskon med alla de egenskaper och beteenden som det innebär, från familjesystemet (Forsberg, Wallmark 2002).

Vi kan trots skillnader mellan storasykon och småsyskon, se vissa teman som är återkommande i alla informanternas upplevelser. Det handlar om en form av skamkänsla över att inte ha tillräckligt med pengar, något som återberättas av de flesta av våra informanter. Vi tycker oss dock kunna se att de har hanterat denna känsla på olika sätt beroende på vilken position de haft i syskonsubsystemet. De äldre syskonen har i viss grad försökt att påverka sin och familjens situation genom att hjälpa till med omsorg och att tjäna egna pengar i ett tidigt skede. Det vi tycker genomsyrar alla våra informanternas berättelser är en slags medvetenhet redan som litet barn för hur omständigheterna såg ut. Sedan är det vår uppfattning att barnen agerat olika utifrån olika roller som de hade i sina sub- och familjesystem.

Vår slutsats, utifrån vår analys och empiri, är att vi kan se skillnader i upplevelsen, rollfördelningen och ansvars känslan beroende på vilken position de haft i syskonskaran. Vi kan naturligtvis även se många likheter i informanternas berättelser om själva upplevelsen av att ha vuxit upp i en ekonomiskt utsatt familj. Utifrån vår analys av empirin har vi tyckt oss se ett visst beteende och olika roller utifrån position i syskonskaran. Vi är väl medvetna om att resultatet inte är generaliserbart utan detta endast är ett par upplevelser i det stora hela. Vår uppsats kan ses som en beskrivning av sex olika personers upplevelser av att ha växt upp under ekonomiskt utsatta förhållanden och en jämförelse dem emellan.

6. Diskussion

Vår vetenskapliga position under uppsatsen har varit hermeneutisk. I hermeneutiken är tolkningen central och forskaren får utrymme att fritt tolka resultatet, vi har därför haft en stor påverkan på vilka centrala bitar vi valt att belysa och framhäva i vår uppsats. I och med denna tolkning kan vi även koppla in vår förståelse som även den påverkat uppsatsens utgång. Som vi redan i inledningen tagit upp, ser vår förståelse olika ut. En av oss av vuxit upp under liknande förhållanden som våra informanter och har i dagsläget ett stort intresse för dessa sakfrågor. Den andra har vuxit upp under stabila ekonomiska förhållanden och har därför inga känslomässiga band till ämnet. Vi är även båda en del av ett syskonsubsystem med olika roller, en av oss har haft rollen som storasyskon medan den andre haft en roll som småsyskon. Våra roller i syskonsubsystemet har haft en naturlig påverkan på vår syn gällande roller i systemet. Utifrån våra personliga förståelse har vi på olika sätt kunnat urskilja vissa teman och centrala begrepp. På detta sätt har vi kompletterat varandra.

Vårt teorival har skett utifrån vår empiri. På grund av detta val av en induktiv strategi har vi utifrån våra egna intressen och frågeställning kunnat välja en teori som vi ansåg passa vår empiri och gav svar på våra frågeställningar. Om vi hade valt en deduktiv strategi hade teorin fått mer utrymme i vår uppsats, men istället valde vi att vår empiri skulle stå i fokus. Vi är medvetna om att ett annat teorival kanske hade gett oss ett annat resultat. Det resultat vi fått har präglats av vår syn att vilja se vissa mönster. Vi har medvetet och omedvetet letat och plockat fram likheter och olikheter i våra informanters berättelser. Detta kan ses som ett problem eftersom forskaren får fria händer att tolka resultat, just för att man tolkar resultatet som man själv vill. Hade någon annan tolkat vår empiri hade det kanske sett annorlunda ut. Realibiliteten är i vår uppsats på så sätt inte så hög i och med att andra kan tolka vår empiri på ett annat sätt. Däremot är validiteten hög i och med att vi verkligen har undersökt det vi vill ha svar på.

Vi har haft svårt att hitta tidigare forskning kring just vårt ämne, det gäller främst då forskning kring syskon och syskonroller. Vi har hittat en hel del forskning kring ekonomisk utsatthet sett utifrån både ett vuxen och barn perspektiv. På grund av detta har den tidigare forskning som vi presenterat i vår uppsats fått ett annat fokus än just syskonroller. I den FOU- rapport vi nämner tidigare i uppsatsen har vi kunnat ta del av barn och ungdomars upplevelser av att ha växt upp med försörjningsstöd. Vi kan i dessa berättelser se många likheter med våra informanters berättelser. De har precis som våra informanter inte haft råd att köpa vissa kläder, utöva vissa aktiviteter eller kunnat åka på längre semestrar på grund av den ekonomiska situationen. I rapporten beskriver ungdomarna hur de på grund av familjens ekonomiska situation inte kunnat tillhöra de populära, eller att de i vissa fall blivit mobbade på grund av familjens situation. I rapporten framgår det även att det i vissa familjer var de äldre syskonen som var mer insatta i familjens ekonomi än de yngre. Det finns indikatorer i tidigare forskning som visar på att barnen i stor utsträckning tar ett visst ansvar för föräldrarnas psykiska välmående genom att hålla inne med deras egna behov och känslor inför den ekonomiska situationen för att inte lägga mer press på föräldrarna. Under 90- talets Sverige ökande antalet fattiga barn och deras psykiska välbefinnande försämrades (Björkman 2002). De mest utsatta grupperna var barn till ensamstående samt barn med

invandrarbakgrund. Våra informanter kommer från dessa kategoriseringar och är representativa för de grupper som led mest under den ekonomiska krisen i Sverige.

Vi började väldigt tidigt söka efter informanter till vår uppsats. Vi började redan ett par veckor innan uppsatsen start, leta efter informanter. Trots detta fick vi inte det antalet syskonpar vi eftersträvade. Om vi själva hade fått välja ha vi gärna sett 5-6 syskongrupper för att få ett mer generaliserbart resultat. Om urvalet hade varit större inför vår uppsats hade vi kunnat "handplocka" informanterna på ett annat sätt, vi skulle då ha kunnat ta hänsyn till faktorer som kön och etnicitet. En tanke som väcktes under intervjuerna var frågor kring absolut och relativ fattigdom. Eftersom ett av våra syskonpar kommer från det då krigshärjade Bosnien, kunde syskonen sätta deras ekonomiska situation i Sverige i relation till upplevelsorna från Bosnien. Vi upplever att de traumatiska händelserna och minnena som en individ bär med sig från ett krig i relation till att vara ekonomiskt utsatt i Sverige, skiljer sig betydligt. Vi menar att familjen hade hemska upplevelser från kriget vilket i sin tur kanske ledde till att de hade en annan relation till vad, för dem, utsatthet var. Vi menar inte att på något sätt underminera deras berättelser om sin tid som ekonomiskt utsatta, men vi är medvetna om att de har en annan bakgrund än vad de andra informanterna har och detta kan ha präglat deras svar. I rapporten dåligt ställt tar informanterna själva upp den aspekten, om att ha upplevt ett krig och fattigdom i sitt ursprungsland och sedan komma till Sverige där den materiella standarden är bättre (Lytsy 2004). Vidare hade vi gärna sett fler manliga informanter för att få en jämvikt och för att det skulle vara intressant och titta på likheter och skillnader mellan könen.

Vi tror att växa upp under dessa förhållande sätter vissa spår både positiva och negativa. Från våra informanter har vi fått upplevelsen av att den ekonomiska situationen under barndomen har påverkat dem mestadels positivt. Många av dem nämnde att de har mer kunskap om ekonomi, har lärt sig att handskas med pengar, inser pengarnas värde och är bra på att hitta billiga saker. En fortsatt tanke kring positiva och negativa följder av ekonomisk utsatthet skulle kunna ha varit att se till hur personerna levde idag. Hur har tiden som ekonomiskt utsatt påverkat dem, lever de fortfarande under liknande förhållanden eller har de lyckats ta sig ur? Och vad är det för faktorer som gör att man lyckas "göra en klassresa"?

Under uppsatsen gång känner vi att vi fått en djupare förståelse och inblick i, hur många barn och ungdomars uppväxtförhållanden kan ha sett ut såg ut under 90-talets Sverige. Det har varit väldigt intressant att få ta del av dessa berättelser och detta har växt vår nyfikenhet inom fler områden som skulle vara intressant att forska vidare om. Om vår uppsats skulle vara ett större forskningsprojekt, sett över en längre tidsperiod, tror vi att det skulle finnas många olika aspekter som skulle vara intressanta att titta närmare på. Bara att få ta del av fler informanter och kunna göra mer djupdykande forskning kring upplevelsorna och hur det påverkar en person att växa upp i en ekonomiskt utsatt familj. I och med att vi varit tvungna att begränsa oss har det tyvärr inte varit möjligt att ta med alla de intressanta ämnen som dyker upp längs vägen. Vi hade gärna forskat mer kring syskon och syskonroller, ett ämne som nu ligger oss varmt om hjärtat. Vi tror och hoppas att denna uppsats kan vara en ingång till fortsatta studier kring ämnet och hoppas att ämnet utforskas mer i framtiden.

7. Referenslista

Björkman, Jenny (2002): *Den svenska välfärdsmodellen: utveckling eller avveckling?* Stockholm: Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS), Katrineholm: Hellmans.

Daneback, Kristian /Månsson, S-A. (2007). *Internetforskning*. Opublicerat manuskript, Malmö högskola, Malmö.

Forsberg, Gunnar/Wallmark, Johan (2002): *Nätverksboken- om mötets möjligheter*. Stockholm. Liber

Gilje, Nils/Grimen, Harald (1993): *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.

Jeffmar, Christer (1987): *Socialpsykologi- människor i samspel*. Lund, Studentlitteratur

Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red)(2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Lundsbye, Maths (2000): *Familjeterapins grunder: ett interaktionistiskt perspektiv baserat på system-, process- och kommunikationsteori*. Stockholm: Natur och kultur.

Lytsy, Anna (2004): *"Dåligt ställt"- Barns röster om ekonomisk utsatthet*. Rädda barnen.

Pettersson, Anne-May/ Sävström, Kristina. (2006) Fou rapport: *Några ungdomars erfarenheter av att växa upp med försörjningsstöd*.

Pierson, Christopher/Castles, Francis G (red.)(2006): *The Welfare State: a Reader*. Cambridge: Polity Press in association with Blackwell.

Rädda Barnen (2002): *Barnfattigdomen i Sverige, en sammanfattning av studien- "Barns ekonomiska utsatthet under 1990-talet"*. Stockholm: Rädda Barnen

Salonen, Tapio (2006a) : *Skilda uppväxtvillkor*. Stockholm: Rädda Barnen.

Salonen, Tapio (2006b) : *Barnfattigdomen i Sverige, årsrapport 2006*. Göteborg: Rädda Barnen

Sjöberg, Katarina (2006). *Mer än kalla fakta- Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund. Studentlitteratur.

Sveningsson, Malin (2003). *Att fånga nätet*. Lund: Studentlitteratur.

Svenning, Conny (2003) *Metodboken. Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling. Klassiska och nya metoder i informationssamhället*. Källkritik på Internet. Eslöv-Höör: Lorentz Förlag.

Thurèn, Torsten (1996). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Runa förlag: Stockholm.

Trost, Jan /Levin, Irene (2004): *Att förstå vardagen- med ett symboliskt interaktionistiskt perspektiv*. Lund, Studentlitteratur

Widerberg, Karin (2007): *Vetenskapligt skrivande- kreativa genvägar*. Polen. Studentlitteratur.

Öquist, Oscar (2003): *Systemteori i praktiken: systemteorins tillämpning inom utbildning, vård och socialt arbete*. Stockholm. Gothia.

.

Internet:

www.wikipedia.org

Sökord: Fattigdom

Hämtad, 2007-11-01 kl: 12:15

Sökord: Hermeneutik

Hämtad, 2007-11-22 kl: 11:30

www.fn.se

www.majblomman.se

www.rb.se

www.socialstyrelsen.se

www.undp.se

8. Bilagor

Bilaga 1

Vi söker syskon till vår C-uppsats!

Vi är två socionomstudenter som under hösten skall skriva en C-uppsats. Uppsatsen skall handla om hur man upplevt det att växa upp under ekonomiskt utsatta förhållanden. Fokus kommer att ligga på syskonskaror.

Vi söker syskon som är i åldern 20- 30 år . Vi kommer att behöva intervjua varje person vid ett tillfälle.

Är du intresserad av att delta i vår studie, skicka en intresseanmälan till: socionom.uppsats@hotmail.com , senast den 5/10-07.

Med vänlig hälsning/Louise Pekkanen och Hanna Gustafsson

Bilaga 2

Informationsbrev

Först av allt vill vi tacka för att du har valt att ställa upp i vår c-uppsats. Dina svar kommer ligga till grund för vår uppsats som skall handla om upplevelser från syskonskaror av att ha växt upp i en ekonomiskt utsatt familj. Med ekonomiskt utsatta barnfamiljer avser vi familjer med barn där bristen på pengar gör att barnen ofrivilligt ställs utanför eller riskerar att ställas utanför konsumtion, institutioner (skola etc.) och aktiviteter som andra familjer i omgivningen har råd att tillgodose sina barn.

Vi vill nu att du väljer ett alias, detta alias kommer vi använda i vår uppsats. Vi har valt att använda oss av alias för att intervjupersonernas identitet inte skall kunna röjas. Du kommer på så sätt förbli anonym i uppsatsskrivandet.

Du skall också veta att du kan avbryta intervjun när du vill, det är alltså helt frivilligt att delta.

Vi tycker det är viktigt att du vet att du gärna får ta god tid på dig vid dina svar. Gör oss uppmärksamma på i fall du inte förstår någon fråga så försöker vi omformulera. Det som är viktigt för oss att ta del av din upplevelse det finns inga rätt eller fel.

För att vi skall få ditt samtycke till att delta i studien vill vi nu att du skickar ditt alias via ett mail till socionom.uppsats@hotmail.com Vi hoppas också att det är okej att vi kontaktar er om vi behöver ställa kompletterande frågor.

Med vänliga hälsningar
Louise och Hanna

Bilaga 3

Intervjuguide

1. Ålder?
2. Etnicitet?
3. Hur många syskon har du och var är din placering i syskonskaran?
4. Var växte du upp?
5. Berätta om din barndom, alltså:
 - a) Beskriv din familj, släkt, kompisar och andra viktiga vuxna.
 - b) Hur såg din kontakt ut med dessa?
 - c) Var någon speciell viktig?
6. Vad är ekonomisk utsatthet för dig?
7. Under hur lång tid upplever du att ni hade ekonomiska svårigheter i familjen?
8. Hur upplevde du din tid i skolan? Vad var bäst/sämst i skolan? Anser du på något sätt att er ekonomiska situation påverkade din skoldag?
9. Vad gjorde du på fritiden? Var det något som var ett speciellt intresse? Upplevde du att du kunde utöva de aktiviteter du ville?
10. Vad gjorde du och din familj på sommaren och andra skollov? Hade du velat att det sett annorlunda ut?
11. Minns du att din/dina förälder/föräldrar pratade om familjens ekonomi?
 - a) Vad pratades det om och i vilket sammanhang?
 - b) Hur uppfattade du det då?
 - c) Påverkade familjens ekonomi dig? Hur då?
 - d) Pratade ni syskon om pengar? I sådana fall i vilket sammanhang?
12. Upplevde du att något syskon tog/fick mer ansvar än de andra? I sådana fall vilket syskon? Hur yttrade det sig?
13. Upplever du att du har haft någon speciell roll i familjen? I sådana fall vilken roll?
14. Upplever du att er ekonomiska situation har påverkat dig positivt/negativt/ inte alls? På vilket sätt?
15. Tror du att ni syskon har liknande upplevelser av er uppväxt? På vilket sätt?
16. Anser du att er dåvarande ekonomiska situation påverkat dig i vuxen ålder?
17. Har du något att tillägga som du tycker är viktigt men som vi inte har frågat om?